

OSZK HÍRADÓ

az Országos Széchényi Könyvtár lapja
XLIV. évfolyam – 2001. 7–8. szám

TARTALOM

KRÓNIKA

- 2 Személyi hírek és változások
- 2 Sztrilich Balázs (1972–2001) (Elbe István)
- 3 Bereczky László emlékezetére (Győri Erzsébet)

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

- 5 Tájékoztató a Gazdasági Igazgatóság 2001. I. félévi tevékenységéről (Gertner László)
- 6 Közös katalogizálás az Amicusban (Rácz Ágnes)
- 9 A hírlapolvasó-terem és hírlaptári kiszolgálás új rendje
- 10 Hűsz éve képezünk könyv- és papírestaurátorokat a Nemzeti Könyvtárban (Kastaly Beatrix)
- 13 „LibInfo–MIT–HOL” – a hazai könyvtárak összefogásán alapuló internetes tájékoztató szolgáltatás (Tóth Ferenc Tibor)
- 15 A Magyar Elektronikus Könyvtár hírei
- 16 Az V. Nemzetközi Hungarológiai kongresszusról. Jyväskylä (Finnország), 2001. augusztus 6–11. (Somogyi Pálné–Bánfi Szilvia)

KIÁLLÍTÁS

- 17 Ilona Hesse-Ruckriegel papírmárványozó művész kiállítása a Kézirattár kutatófolyosóján (Takács Tibor)

- 17 A színes márványpapír (Hesse-Ruckriegel, Ilona)
- 19 Boros Lajosné Endresz Teréz képkiallítása (Megnyitó beszéd) (Kocs Anikó)

MÚLTUNK, ÖRÖKSÉGÜNK

- 21 Trócsányi Zoltán vallomása olvasmányairól (Batári Gyula)

SAJTÓFIGYELŐ

- 24 Százezer forintos arany emlékpénz (S. K.)
- 24 Megvásárolták Széchényi gróf szülőházát (Osgyán)
- 25 Diszlettervek kiállítása
- 25 A legnagyobb támogatást kapta meg az OSZK Történeti Interjúk Tár.
- 25 Virtuális könyvtár mindenkinek (Tenczer Gábor)

SZERKESZTŐSÉGI ROVAT

- 27 Néhány szó az OSZK Híradó olvasóihoz

MEGJELENT

- 27 Megjelent az Elektronikus Régi Magyar Könyvtár CD

KRÓNIKA

Személyi hírek és változások 2001. július 1–2001. augusztus 31.

Új dolgozóink: Baróthy Zoltán ig. szakalk., Kézirattár, Borbás István szakmunkás, MFO, Csonka Katalin kv., Dok. Ell. Szolg., Miklós Rezső szakmunkás, Mikrofilm- és Fényképtár, Nagyné Varga Ildikó kv., Periodikafeldolg. Osztály, Nagymihály Erika kv., Könyvfeldolg. Osztály, Óry János műsz. szakalk., MFO, Gats Pál szakmunkás, Kötészet, Győrffy Szabolcs ügyvit. alk., Olvasó- és Táj. Szolg., Palyik Katalin kv. szakinf., Inform. Igazgatóság, Dr. Rajna Edit tud. kut., Színháztörténeti Tár, Szabó Orsolya kv., Kötelespéldány Osztály, Szabó Bernadett ig. szakalk., Könyvfeldolg. Osztály

Eltávoztak a könyvtárból:

- **elhunyt:** Sztrillich Balázs kv. assz., Raktári Osztály
- **áthelyezéssel:** Szepesi Dániel ügyvit. alk., az Olvasó és Táj. Szolgálatról a Szent-Györgyi Albert 12 osztályos iskolába
- **felmentéssel:** Hegedűs Péter főig. h., Kovács György igazg. üi., MFO
- **munkaviszonya megszűnt:** Dér Csilla ügyvit. alk., Olvasó és Táj. Szolg., Mészáros Józsefné kv., Periodikafeldolg. Osztály, Milyó Enikő kv., Plakát- és Aprónyomtatványtár, Molnár Ágnes gazd. szakalk., Pü. és Számviteli Osztály, Petrik András ügyvit. szakalk., Pü. és Számviteli Osztály, Türr Tamás műsz. üi., Mikrofilm- és Fényképtár

SZTRILICH BALÁZS
1972–2001

*Én vagyok a feltámadás és az élet:
aki hisz énbennem, ha meghal is, él;
És ki csak él és hisz énbennem,
soha meg nem hal.*

Ján 11. 25–26.

Nagyon nehéz úgy Balázusra emlékezni, hogy közben azt érezzük még mindig itt van közöttünk. Felsejlik mackós alakja, csendes de mégis határozott magatartása, amikor a világról alkotott tévelygő, néha indulatokkal teli nézeteinket igyekszik a szeretet és a megbocsátás irányába terelni. Halála mindnyájunkat rádöbentett, a hétköznapok taposómalját egy

pillanatra meg kell állítanunk, hogy elgondolkozzunk: miért vagyunk, mi célja van az életünknek?

2001. augusztus 5-én vasárnap családi tragédia történt Balatonöszödön. Balázs hűgát és nagynénjét próbálta kimenteni a viharos Balatonból, mindhárman odavesztek. A szabadságok és önfelelt kikapcsolódás időszakát élő könyvtár nehezen ocsúdott a hírre: a

Raktári osztály munkatársa, Sztrilich Balázs 29 éves korában meghalt.

1992 óta dolgozott könyvraktárosként az OSZK-ban, megbízható, lelkiismeretes munkájára bizton számíthattunk. Amikor csak tehetette a történelem-könyveket bújta, szakfolyóiratokat olvasott, különösen Magyarország viharos huszadik századi történelme foglalkoztatta. Könyvtáros-asszisztensi képesítéssel és frissen szerzett történelemtanári diplomával életútja elején tartott.

Balázs feláldozta magát? Vállalta sorsát? Elszólitatott? Világnézetünk szerint különféleképpen tevédik fel bennünk a kérdés. Ha értetlenül állunk a történetek felett: miért pont ő és miért így? – válaszként fogadjuk el és tartsuk tiszteletben Balázs hitét.

Az augusztus 16-ikai gyászszertartás, az ezres lélekszámú közösség éneke, imája erőt adott mindnyájunknak, az itt maradóknak a folytatáshoz.

Isten veled Balázs!

E. I.

Bereczky László emlékezetére*

*„Hát eddig tartott, eddig tartott.
Eltűnnek a földben az arcok,
a szív-alakúak. A széles csontú
fejeket megszedi a varjú.*

*Kár értünk, évelődő dühünkért,
Kár gyönyörű futótűzünkért,
csillagként fordul eszünkért,
S ezerszer is kár a kezünkért!”*

(Ratkó József)

A nagyállói temetőben, Ratkó József sírja közelében nyugszik immár Bereczky László kollégánk, barátunk. Nem ír már többé verébfejű betűivel kéziratokra, katalóguscédulák hátrára el nem fejezendő feladatokat, nem gyűjti többé a szinonimákat.

A hatvanas évek elején ismertem meg a Könyvtártudományi és Módszertani Központ azóta már lebontott épületében. Bereczky László akkor a tudományos és szakkönyvtárak dolgaival foglalkozott, én vidéki járási könyvtárvezetőként dolgoztam. Elképzelései, gondolatai felvillanyoztak, távlatokat nyitottak egy igazi könyvtárat létrehozni vágyó, csaknem pályakezdő – aki akkor voltam – előtt. Életes dolgokról írt, olyanokról, amelyek akkor engem is foglalkoztattak, de távol a tudományos világtól. Éppen az kapott meg írásában, hogy a világ mindenütt egyfor-

ma, kérdéseink azonosak, talán az alkalmazás módjai lehetnek különbözőek. „Kisasszony! Inkább foglalkozzék az olvasókkal!” – nevetett fel Laci, palástolta csipkelődően a jóleső érzést, hogy valahol az abaúji végeken is olvassák írását. Később tőle tudtam meg, hogy igényesen írni neki sem volt könnyű, mindig többre és másra vágyott, láttam kéziratait, azok is tükrözték állandó javító, csiszoló szándékát.

Éveken keresztül csak értekezleteken találkoztunk vagy rönkfákkal aládúcolt szobájában beszélgettünk és kávécsészéből kortyolgattuk ami éppen akadt a szeszfélek családjából. Nem szeretett féldecis pohárból inni, mondván, hogy elvész a kezében. Zöld kávécsészéjének színe most is előttem van. Amikor az *Új Könyvek* felelős szerkesztője lett, minden két hétben olvastuk az éppen esedékes 99 cím ismertetéseit szerte az országban. Akkoriban – talán mindmáig – az tudott a legtöbbit a magyar könyvkiadásról, aki ezt a lapot szerkesztette, olvasta, olvashatta. Barátaim igen sokszor kérték el tőlem egy-egy hétvégére a miskolci városi könyvtárból. Mérnökök, orvosok, tanárok, újságírók dicsérték az ismertetéseket és csodálták a könyvtárosságot az írott szó becsületéért.

Bereczky László nagyszerű szerkesztő volt, éles szemű, nyíltszívű, minden értékre figyelő, a modernkedő majmolókat mérgesen, indulattal elítélő. Nem kevés indulat lakozott benne, aki egyszer is hallotta kiabálni – merthogy nem ritkán tette –, soha nem felelt magasra emelt hangját. Lett légyen szó egy rossz recenzióról, magyartalan mondatokról, hanyagul odavetett, hiányos idézetekről, tárgyi tévedésekről, vagy éppen a hivatal, a hatalom ostobaságairól – Laci kiabált.

* A nekrológ a Könyvtári Figyelő 2001. 2. számában is megjelent.

Egyszer megkérdeztem tőle, miért teszi: „mert megfulladok, agyvérzést kapok, ha nem mondhatom ki” – válaszolta. Pedig azokban az esztendőekben a KMK egy sziget volt, ott mindig mindent ki lehetett mondani, lehetett vitatkozni is, lehetett busongni a távoli és hazai világ dolgain, a szakma méltánytalanságain. Bereczky Lászlónak a KMK-ban mindig olyan főnökei voltak, akik a tiszta beszédet szerették, s hagyták Lacit puffogni, a butaságokat kicsúfolni. Munkatársait maga válogathatta meg – akkoriban nem mindenütt volt így – s igen jó érzékkel tette. Okos, művelt fiatalokat gyűjtött maga köré és tanulni sem restelt tőlük.

Az Új Könyvek az idejében lett azzá, amiért irigyelték a könyvtárosokat. Különös figyelemmel kísérte a magyar könyvkiadásban a történeti munkákat, az akkor újtárra indult tényirodalmat, a népi írók műveit. Sokszor dühöngött a könyvkiadás politikai megfontolásain, a szándékoltan megcsonkított művek és életművek miatt. Már rég nem az új Könyveknél dolgozott, amikor a rendszerváltó kiadói műhelyekből kezdtek kijönni azok a művek, amelyeket olyannyira hiányolt: „kisült Isten igazsága” – mondta nem kis elégedettséggel. Rengeteg folyóirat duzzadt mindig a táskájában, s másnap nagy örömmel olvasott fel belőlük passzusokat, azokat leginkább, amik évekkal előbbi duzzogásainak tárgyát képezték. Elégtétel volt számára és igazi öröm. Voltak esztendőik, amikor én csaknem napi kapcsolatban dolgoztam vele, az akkori művelődésügyi minisztérium könyvtári osztályának munkatársaként dolgom volt az Új Könyvekkel, majd később a Könyvtárellátó vezetőjeként pedig különösen. Sajátos munkakapcsolat alakult ki közöttünk, mindig mindketten felkészültünk, jó előre megfogalmaztuk a másik mondanivalóját, s természetesen a saját válaszainkat is. Rövid idő alatt kiderült a játék lényege, s amikor már meg is vallottuk egymásnak, mintha mi sem történt volna, folytattuk. Akkor még nem gondolta egyikünk sem, hogy állást változtatunk. Bereczky László 1985 végén lett a *Könyvtáros* főszerkesztője, én pedig megörököltem az Új Könyveket. Egyikünknek sem volt könnyű dolga: Lacinak *Gerő Gyula* után kellett lapot csinálnia, könyvtárpolitikát művelnie, nekem pedig az Új Könyvek folyamatosságát megtartani, úgy, ahogyan azt Bereczky László művelte.

„Így állt össze a szám” olvashattuk minden hónapban a Könyvtáros elején. Szókimondó, sokszor haragos írások voltak ezek, néha még barátai és legjobb kollégái is óvták Lacit az indulatoktól. Ezek az évek nem kedveztek a szakmai lapoknak, a Könyvtárosnak sem. Kifogyott alóla a pénz, a lap megszűnt. Laci nyugdíjba ment, s hosszú hónapokat töltött a lap feltámasztásával, fáradhatatlanul kereste a megoldás útjait, s hogy ma létezik a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* nem kis részben neki köszönhető. Az 1992 decemberében megjelent régi-új lapot 1995 januárjáig ő jegyezte, majd végleg nyugdíjba ment. Volt munkahelyeire már nem járt be, csak igen ritkán. Időnként át-átrándult Budajenőre *Zircz Pétert* meglátogatni, aki ugyancsak magányosan élt, társai a cicák és a könyvek voltak, nagyon hasonlatos volt kettejük sorsa. A polgári családból jött pozsonyi születésű Zircz Péter és a nagykállói módos parasztgazda fia, Bereczky László mindig megértették egymást. Barátságuk az OSZK-ban szövődött és a halálig tartott – a közös gondolkodás és a könyvek tartották össze. Zircz Péter halála után is gondoskodott Laci arról, hogy az elárvult ház a távoli örököszt ne földre omolva várja. Sokan nem gondolták a racionális, a mi mibe kerül elvek alapján gondolkodó Bereczky Lászlóról, hogy a legfőbb belső parancsa a hűség volt – életével bizonyította.

Méltatlanul korán ment el. Akik ismerték és szerették, nem fogják feledni, akik számára a hőskor egyik, a szakirodalomból ismert figurája, lapozzák fel a régi Könyvtáros számokat, s olvassák el azokat a pályaképeket, amiket Bereczky László rajzolt a nagy elődökről. Ezekből a portrékból nemcsak az interjúalanyok gondolatai ismerhetők meg, bennük van a kérdező lelke is. Mondhatnánk „Okulásul fiamnak”, Bereczky László első kisregényének címével. Nemcsak könyvtáros volt, hanem szépíró is, két kisregény, számos novella őrizi őt és a hagyatékban maradt, most már mindörökre töredék családregegy.

Bereczky László hazatért szülőföldjére, az útra indító Nagykálló temetőkertjébe. Nyugodjék békében!

Győri Erzsébet

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

Tájékoztató a Gazdasági Igazgatóság 2001. I. félévi tevékenységéről

A Gazdasági Igazgatóság legfőbb feladatának – az alapvető pénzügyi-gazdasági tevékenységen túlmenően – a szakmai terület maximális kiszolgálását, a könyvtár zavartalan működésének biztosítását tekinti. Véleményem szerint ennek a feladatunknak az év eltelt nyolc hónapjában eleget tettünk, a szakma igényeinek, elvárásainak megfeleltünk, a kéréseket sok esetben túl is teljesítettük. Ebben az időszakban, illetve az év még hátralévő részében a könyvtár olyan fejlesztésekkel, berendezésekkel gyarapodott (illetve még gyarapodni fog), melyekre az elmúlt években nem volt példa.

Gondolok itt elsősorban a különböző eszközbeszerzésekre, melyek részben az olvasók magasabb színvonalú kiszolgálását, részben pedig a kulturáltabb és hatékonyabb munkavégzést segítették elő. Így irodabútorok, fénymásológépek, különböző informatikai berendezések, személygépkocsi beszerzésére került sor.

Feltétlenül említést érdemel a már elavult olvasószolgálati kijelzőtábla cseréje egy korszerű, többfunkciós, külön vezérlésű kijelzőre, amely teljes mértékben kielégíti a megosztásra került könyv- és hírlapkiadás kiszolgálását, megkönnyítve ezzel az olvasók tájékoztatását.

Nagy jelentőséggel bír a beléptetőrendszer kiépítése, mely jelenleg még próbaüzem alatt áll, „élesben” történő működtetése év vége felé várható. (Ezen a helyen is szeretném ismételten hangsúlyozni, hogy a beléptetőrendszer célja a könyvtár biztonsága, a be- és kilépések regisztrálása, nem pedig a munkaidőnyilvántartás, mi több, semmi köze a bérszámfejtéshez.)

A szakma részére további segítséget tudunk nyújtani a különböző kül- és belföldi kiállítások megszervezésében és lebonyolításában. A teljesség igénye nélkül, de szeretném kiemelni a Három Kódex kiállítást, valamint a Párizsban októberben megrendezendő Magyarország ezer éve a térképen című térképkiállítás előkészítését.

2001 évre a főbb felújítási munkák az alábbiak voltak, illetve lesznek még az év végéig:

- Az „F” épület főbejáratánál lévő férfi és női mosdók vizesblokkjának teljes felújítása
- Klímagépek és a kapcsolódó rendszerek felújítása, bővítése és cseréje
- Irodák, folyosók, lépcsőházak belső felületkezelő felújítása, mázolás, szigetelése
- Az olvasótermi galéria, valamint a szakolvasóterem és irodák padozatának felújítása
- Felvonók felújítása
- Világítási főkapcsoló cseréje
- Zirci felújítások

Beruházási tevékenység

Az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség szakos vizsgálata kötelezővé tette a támfal megerősítését, amely a mélyraktár építési project első fázisaként készült el a szerződött bonyolítón keresztül, meghívásos tender keretében kiválasztott kivitelezővel. A kifizetés ez év decemberében, illetve jövő év januárjában esedékes, a felügyeleti szerv által biztosított keretből, illetve erre a célra a Kincstári Vagyoni Igazgatóságtól is sikerült támogatást szereznünk 7,6 millió Ft értékben.

Gazdálkodásunkat alapvetően a rentabilitás jellemzi. Sikerült megszabadulnunk két deficitesen működő raktárunktól (Vas utca és Rózsa utca), a Régi Főti úton lévő telket bérbe adtuk, ennek bevétele 900 e Ft+ÁFA/év, különböző szolgáltatásaink árait is megemeltük, ezek az intézkedések is hozzásegítettek a likviditási helyzet további javulásához.

Pénzügyi-számviteli, illetve bér-gazdálkodási tevékenységünkről ugyanakkor el kell mondanunk, hogy az év eddig eltelt időszaka, illetve a még hátralévő része korántsem mondható zökkenőmentesnek. Az új integrált ügyviteli rendszer (TÜSZ) bevezetése, valamint a (NEXON, BERENC) bér-munkaügyi program

komoly megterhelést jelentett a területen dolgozó munkatársak részére. Ezt csak tetézte a minisztérium által kezdeményezett PIR (Pénzügyi Integrált Rendszer) programban való részvétel, amely október hónaptól dupla munkát jelent a pénzügyi területen dolgozók részére. Októberben kezdődik meg a rendszer oktatása, a helyszíni segítségnyújtás („support”), mindezek következtében komoly fluktuáció indult el az igazgatóság területén. Az átmeneti időszakban csak folyamatos túlmunka árán volt biztosítható a munkavégzés, de sok esetben ez is csak a legsürgősebb feladatok ellátását, a „tűzoltást” tette lehetővé.

Jelenleg úgy tűnik, hogy – komoly erőfeszítésekkel ugyan, de – szeptemberre stabilizálódik a létszám, ugyanakkor 2002. január 1-jétől a minisztérium elvárásainak megfelelően megkezdődik a „PIR”-ben történő „éles” könyvelés, amely egyrészt párhuzamos könyvelést jelent a régi rendszerünk mellett, másrészt azt, hogy a bevitt könyvelési adatok megjelenjenek a NKÖM adatbázisában. Vállalni kell továbbá a PIR-hez kapcsolódó központosított bérszámfejtésnek a Területi Államháztartási Hivatalon (TÁH) keresztül történő megvalósítását és a humánpolitikai rendszer, a központosított HR beindítását is.

Ezek a pluszfeladatok további létszámigényt jelentenek, lehetőségeink szerint külső segítség igénybevételevel is.

Megvalósításra került a referenci rendszer, és jövőre beindul a keretgazdálkodás, amely már 2001. év derekára volt ütemezve, azonban a már említett létszám-gondok és túlterheltség miatt nem kerülhetett bevezetésre.

A Gazdasági Igazgatóság folyamatosan végzi a minisztériummal kötött szerződésekben foglalt tevékenységek bonyolítását („F” képzéstámogatás, milleniumi könyvkiadás, stb.).

Végezetül szeretném megköszönni közvetlen munkatársaimnak áldozatkész munkáját, akik segítették átveszteni a kritikus időszakot, köszönet illeti a könyvtár szakterületeinek a megértését és türelmét, mellyel munkánkat segítették. Igazgatóságunk munkatársai és jómagam is készséggel állunk rendelkezésre annak érdekében, hogy munkánkkal, együttműködésünkkel a szakmai tevékenység mind magasabb szinten történő ellátását elősegítsük.

Dr. Gertner László

Közös katalogizálás az Amicusban

E sokat sejtető cím alapján ne várjon az olvasó elméleti fejtegetést a közös katalogizálás vagy a központi katalógus mibenlétéről – e célból ajánlom figyelmébe Vajda Erik *Közös (osztott) katalogizálás – közös (központi) katalógus* c. tanulmányát a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 2000. évi 2. számában. Ebben az írásban azt próbálom bemutatni, hogyan valósul meg az OSZK és a Könyvtártudományi Szakkönyvtár közös katalógusa az Amicusban. Hasonló cikket már az OSZK Híradó 1998/1-2. számában is írtam, de akkor még a DOBIS/LIBIS-t használtuk. A számítógépes rendszerváltással szükségképpen átalakult kis-sé katalogizálási gyakorlatunk, a két szoftverrendszer eltérő működése miatt.

Az OSZK NEKTÁR rendszerében résztvevők közös adatbázist hoznak létre, a Vajda Erik cikkében „klasszikus modell”-nek nevezett struktúrában. Ezt azt jelenti, hogy a katalogizálás során a résztvevők a katalogizálandó dokumentumot kötelesek hasonlítani az adatbázisban. (Azért fogalmaztam ezt ilyen szigorúan, mert a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban

feldolgozó(k) számára ez az alapvető követelmények egyike.) Ha megtalálják a keresett dokumentum rekordját, nem hoznak létre újat, hanem ezt a rekordot egészítik ki a saját könyvtáruk példányadataival és esetleg egyéb adatokkal. Ebben a modellben a résztvevőknek – legalább is elvben – egyformán kell alkalmazniuk a leírási szabványokat, szabályzatokat. Egyéb eltérések lehetnek a feldolgozásban, pl. használhatnak eltérő tárgyszórendszereket, osztályozási rendszereket.

Ez a modell a DOBIS/LIBIS-ben is érvényesült: egyetlen rekordhoz kapcsoltuk az egymástól eltérő segédletek, szabályzatok alapján megállapított adatokat. Pl. az OSZK által feldolgozott dokumentum rekordjában ETO-jelzet vagy valamely, az OSZK-tezaurusz részét képező tárgyszójegyzékből származó tárgyszó szerepelt – ehhez a Könyvtártudományi Szakkönyvtár hozzáfűzte saját tárgyszavait, amelyeket a *Könyvtári és tájékoztatói tárgyszójegyzék* alapján állapított meg. Az így „felszerelt” teljes rekordot látta a katalógust használó.

Új integrált szoftverünk, az Amicus igen elegáns megoldást talált a közös katalogizálás támogatására: az úgynevezett nézetek alkalmazásával egyetlen bibliográfiai rekordnak többféle változata szerepelhet az adatbázisban. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az egyetlen bibliográfiai rekordhoz tartozó adatelemek közül mindenki csak a „saját” nézetében létrehozott, illetve az oda átvett adatokat látja.

A rekordváltozatok létrehozásának lehetősége azt is magában rejt, hogy az átvett rekordhoz nemcsak hozzáírhatok, de törölhetek is olyan adatelemeket, amelyekre a könyvtáram katalógusában nincs szükség. Az on-line feldolgozás során az MNB számára készült leírásokból a Könyvtártudományi Szakkönyvtár (a továbbiakban: KSK) rendre kitörli például a tárgyköri kódot vagy a példányszámra vonatkozó megjegyzést, de még az ETO-jelzeteket is. Ezt „büntetlenül” tehetjük, az OSZK által létrehozott eredeti rekord érintetlen marad. Szerencsére ugyanis mindenki csak abban a könyvtárban és nézetben tud dolgozni, amelyre az azonosítója feljogosítja.

A következő példa egy bibliográfiai rekordnak az OSZK-s és a KSK-s változatát mutatja be. (A bemutatás céljára az Amicus megjelenítő formátumai közül a „teljes”-nek nevezettet választottam, mert ez jól érzékelteti a rekordváltozatok főbb eltéréseit.)

OSZK-változat:

Amicusazonosító 637892

Monografikus

NÉV(NEVEK):*Farkas László, 1909-

Somkuti Gabriella, 1929-

Országos Széchényi Könyvtár Budapest.

CÍM(EK): Az Országos Széchényi Könyvtár új otthona a Budavári Palotában [Farkas László, Somkuti Gabriella] [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár.

MEGJELENÉS: Bp. OSZK 1986 Bp. OSZK

TERJEDELEM: XXII fol., 17 t.fol. ill. 20×29 cm

AZONOSÍTÓ(K): ISBN: 963-200-226-1 fűzött ár nélkül

OSZTÁLYOZÁS: Indice CDU: 027.54 (439): 0221

Indice CDU: 027.54 (439): 727.81

TÁRGYSZÓ: Országos Széchényi Könyvtár Budapest.

A LEÍRÁS FORRÁSA: OSZK hun OSZK

hunhun

LEÍRÁS SZINTJE: Jóváhagyott

KSK-változat:

Amicusazonosító 637892

Monografikus

NÉV(NEVEK):*Farkas László, 1909-

Somkuti Gabriella, 1929-

Országos Széchényi Könyvtár Budapest.

CÍM(EK): Az Országos Széchényi Könyvtár új otthona a Budavári Palotában [Farkas László, Somkuti Gabriella] [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár.

MEGJELENÉS: Bp. OSZK 1986 Bp. OSZK

TERJEDELEM: XXII fol., 17 t.fol. ill. 20×29 cm

AZONOSÍTÓ(K): ISBN: 963-200-226-1 fűzött ár nélkül

TÁRGYSZÓ: Országos Széchényi Könyvtár Budapest.

Könyvtárepület -nemzeti.

A LEÍRÁS FORRÁSA: OSZK hun OSZK KSK

hunhun

LEÍRÁS SZINTJE: Jóváhagyott

Ebben a megjelenítő formátumban azt az alapvető különbséget lehet érzékelni, hogy a két könyvtárban eltérő a tárgyi feltárás eszköze. A rekordok MARC-formátumú megjelenítésében jobban látszanak az eltérések a két változat között. Ha valakit érdekel, kikeresheti a rekordokat, pl. az Amicus-azonosítójuk alapján.

A rekordváltoztatás során azonban önmérsékletet kell és célszerű tanúsítani. A saját nézetemben a leírás olyan elemeit is meg tudom változtatni, amelyek az indexekben visszakereshetők (besorolási adatok). Előfordulhat, hogy az adatbázisban talált nevet, címet vagy egyéb besorolási adatot szeretném módosítani, kiegészíteni. Ezt is megtehetem, de ez által az indexkifejezések megduplázódnak. Pl. gyakori eset, hogy egy magyar személy egységesített nevét ki kell egészíteni évadatokkal – ezt az OSZK elvégzi. Ha az illető név a KSK katalógusában is előfordult, a módosítást a KSK nézetében is el kell végezni ahhoz, hogy a névindex egységessége megmaradjon. Ez szoros együttműködést igényel a katalogizáló műhelyek között. Alapvető követelmény az egységes katalogizálási elvek alkalmazása, a szabványok, szabályzatok előírásainak pontos betartása, hogy az indextételek között ne alakuljon ki kaotikus állapot.

Az eddig leírtak a dolog elvi részét jelentik és az ideális állapotot jelzik. Hogy néz ki mindez a gyakorlatban? A NEKTÁR adatbázis több adatbázis (az MNB 1976–1991 közti anyaga, a DOBIS/LIBIS-ből átvett rekordok, KATAL, NPA) betöltésével alakult ki. A betöltés még nem zárult le, hiszen az egyik legfontosabb adatbázis, az IKB még nem került sorra. Emellett folyik az on-line adatbevitel. Az adatbázisban jelenleg tehát még különböző „rétegek” vannak, az egyes forrásbázisokból bekerült adatok között nincs mindig összhang. Az indexek javítása óriási, de nem elhagyható feladat. Szükség esetén az indextételeket mindazon nézetekben, amelyekben előfordultak, külön-külön kell kijavítani.

Mit lát a közös katalogizálás „gyümölcséből” az olvasó az on-line katalógus webes felületén? Sajnos, a jelenleg működő LibriVision-verzióban semmit.

Ott ugyanis nem jelennek meg a rekordváltozatok. A LibriVision mindent rekordot a hozzá tartozó leg-
alacsonyabb számú nézetben mutat. Az OSZK né-
zete a B1, az NPA-é a B2, a KSZK-é a B10. Tehát
a KSZK által az Amicusban létrehozott rekordvált-
ozat nem tud megjelenni a LibriVision-ben, kivéve
természetesen azt az esetet, ha az illető dokumentum
csak a KSZK-ban van meg és ott készült el a rek-
ordja. (A DOBIS-ből áttöltött rekordokra ez nem
vonatkozik.) A KSZK által létrehozott speciális in-
dex-tételek, a tárgyszavak kereshetők a LibriVision-
ben is, csak éppen az OSZK-val párhuzamosan gyűj-
tött dokumentumok esetében a leírásban nem látsza-
nak.

Bár a közös katalogizálás témájához nem kapcsol-
ódik szorosan, a bibliográfiai rekordokhoz tartozó
példányinformációval is foglalkozni kell. Az Amicus
kereső moduljában mindenki csak ahhoz a nézethez
tartozó raktári jelzeteket láthatja, amelyhez az azono-
sítója köti. A LibriVision előnye, hogy a dokumen-
tumhoz tartozó összes raktári jelzetet megmutatja,
igaz, hogy két lépcsőben. Alapértelmezésként a lega-
lacsonyabb nézethez (az OSZK-éhoz) tartozó példá-
nyok adatait jeleníthetjük meg a kikeresett rekord
megjelenítésekor a „Példányok igénylése” gombbal.
A Könyvtártudományi Szakkönyvtár raktári jelzeteit
a „Példányok igénylése”, majd a (képernyő alján lé-
vő) „Összes példány” gombra kattintva lehet elővá-
rársolni. Talán hasznos lesz a kollégák számára, ha
bemutatom a KSZK-példányok adatait:

Raktári jelzet	3-11811	Elhelyezés	KMK Olvasóterem
Fiókkönyvtár	KMK	Hozzáférés típusa	Nem forgalmazható
Megjegyzések	3.59 HU K 89		

Ez a példány a KSZK („leánykori” nevén KMK)
olvasótermében található, a szabadpolcos jelzetet
(3.59 HU K 89) a Megjegyzések címke mögött lát-
hatjuk. A könyv „Nem forgalmazható”, aminek a je-
lentése a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban:
„nem kölcsönözhető”.

Raktári jelzet	3-12965	Elhelyezés	KMK raktár
Fiókkönyvtár	KMK	Hozzáférés típusa	Forgalmazható Könyvtárközi köl- csönzés lehetséges

Megjegyzések

Ez a példány a KSZK raktárából kérhető ki a raktári
jelzet alapján, szabadpolcos jelzete nincs. A „Forgal-
mazható” hozzáférési típus nálunk „kölcsönözhető”
jelent, mégpedig normál kölcsönzési időre (4 hétre),
sőt a LibriVision – az adatbázisba on-line bevitt rekor-
dok esetében – megmutatja azt is, hogy könyvtárközi
kölcsönzést teljesítünk-e az adott dokumentumra.

Sok még a teendők az on-line katalógus teljeseb-
bé tétele, csinosítása érdekében. Csak néhányat em-
lítek:

- „Honosítanunk” kell, azaz tárgyszavakkal és
példányinformációval kell ellátnunk azokat a rek-
ordokat, amelyek a KSZK állományában is
meglévő dokumentumot (könyvet, illetve idő-
szaki kiadványt) írnak le. Ilyenek szép számmal
vannak az MNB 1976 és 1995 közötti anyagá-
ban, a KATAL-ból betöltött, 1987 és 1995 kö-
zötti rekordok között, de ebbe a kategóriába tar-
toznak az NPA-ban (és majdan az IKB-ban) sze-
replő folyóirataink leírásai is.
- Jelölnünk kell a könyvtárközi kölcsönzés lehet-
ségét a DOBIS/LIBIS-ből áttöltött rekordjaink-
ban.
- Pótolnunk kell azokat a tárgyszavainkat, amelyek
a DOBIS/LIBIS tagkönyvtári indexében szere-
peltek, de az Amicusba nem kerültek át.
- El kell készítenünk az analitikus tételeket a ma-
gyar gyűjteményes kiadványokhoz, illetve a kül-
földi hungarikumokhoz.

Mindezek mellett meg kell kezdenünk a retrospek-
tív konverziót, illetve az on-line katalógusban feldol-
gozott dokumentumok vonalkódosítását, mert ez nélkü-
lözhetetlen a következő nagy feladathoz, amely előtt a
Könyvtártudományi Szakkönyvtár áll: az Amicus köl-
csönzési moduljának bevezetéséhez.

Rácz Ágnes

A hírlapolvasó-terem és hírlaptári kiszolgálás új rendje

Az Országos Széchényi Könyvtár 2001. augusztusi zárva tartásának idején jelentős változások következtek be a Tájékoztató és Dokumentumszolgáltató Főosztály kezelésében lévő törzsállományi raktári dokumentumok kiszolgálásában.

A legfontosabb változás, hogy *végérvényesen szétvált* az olvasótermi forgalomban lévő három fő dokumentumtípus raktári forgalmának kezelése. Így 2001 szeptemberétől

- a monografikus, illetve sorozati jelzetű dokumentumok a könyvkiadó állomáson,
- a hírlaptári (H) jelzetű dokumentumok a hírlapolvasó-teremben,
- a mikrofilmek (FM-jelzettartomány) a mikrofilmolvasó-teremben

kerülnek kiszolgálásra.

Ennek következtében jelentős mértékben megváltozik a VII. szinti olvasótermek topográfiája is. A raktári kiszolgálást lehetővé tevő telexrendszernek korábban négy kiszolgálóállomása volt a VII. szinten: mindkét nagyolvasóban egy-egy, valamint egy a könyvkiadó állomáson, és egy (a legutóbb épült állomás) a volt hírlapolvasó-teremben. 2001 nyarán egy további kiszolgálóállomás létesült a mikrofilmolvasó-teremben, a hírlapolvasó pedig – helyet cserélve a történeti olvasóval – egy nagyobb kapacitású kiszolgálóállomásra költözött.

A hírlaptári („H” jelzetű) kérések átvételének, ellenőrzésének és olvasótermi kiszolgálásának feladatait 2001 szeptemberétől teljes mértékben az Olvasószolgálat hírlaptári csoportja látja el, Dallos Eszter csoportvezető irányítása alatt. A kérések átvétele a hajdani történeti olvasó (a VII. szinti déli nagyolvasóterem középső szekciója) helyére költözött hírlapolvasó-terem szolgálati pultjánál történik. A hírlapkérések leadásához a 2001 őszén bevezetésre kerülő, a könyvkéréseknél is használt hárompéldányos indigós kérőlap használandó. A többpéldányos kérőlap használatára azért van szükség, mert a kérőcédula egyik példánya egyben őrjegyként is szolgál. A korábban a VII. szinti kiszolgálóállomásokon található cédulás őrnnyilvántartás megszűnésével kizárólag a dokumentum raktárbeli helyére elhelyezett őrjegy tájékoztat annak hollétéről. Ezért *külön kérőlapot kell*

kitölteni, amennyiben egy adott lap, folyóirat nem közvetlen egymás mellett található köteteit szeretnénk használni, hogy a beosztott őrjegyek egyértelműen tükrözhesék a dokumentum egyes raktári egységeinek hollétét.

A hírlaptári dokumentumok raktári jelzeteiről 1997-ig változatlanul a VII. szinti katalógustérben elhelyezett cédulakatalógusból lehet tájékozódni, az 1998-as évtől kezdve indult periodikumokról, illetve a korábban is élő lapok, folyóiratok életében 1997 után beállt változásokról az IKB Magyar Periodika Adatbázis ad felvilágosítást, amely elérhető az OSZK CD-adatbázisai között, illetve webes változatban az OSZK honlapján, valamint a LibriVision OPAC-felületen található hivatkozást követve is.

Az olvasótermi használatra kikért periodikumok kísérőcéduláit a hírlapolvasó-teremben dolgozó kollégák veszik át, és minden esetben ellenőrzik azokat a VII. szinten található raktári nyilvántartásban, mely arra nézve szolgáltat információt, hogy a keresett folyóirat vagy hírlap adott éve megtalálhatóak-e az állományban, és hány raktári egységet képviselnek. A régi szabályozásnak megfelelően egy jelzetből legfeljebb 5 raktári egység kiszolgálása lehetséges.

Amennyiben a keresett hírlaptári anyag mikrofilmen található, akkor a kéréssel a mikrofilmolvasó-teremben dolgozó kollégákhoz kell fordulni. A mikrofilm kérések esetében – szemben a könyvkiadó állomással és a hírlaptárral – változatlanul a régi, egypéldányos hírlapolvasó-termi kérőlap van használatban.

Előfordulhat – leggyakrabban az évenként megjelenő folyóiratoknál –, hogy a keresett dokumentum korábbi éve nem folyóiratként, hanem könyvként kerültek feldolgozásra. Ilyenkor a hírlapolvasó munkatársai a katalógus, illetve a raktári nyilvántartás alapján tájékoztatnak arról, hogy mely dátumtól kezdve található az adott cím hírlaptári jelzeten. Az azt megelőző évek anyagát a könyvkiadó-állomáson lehet kérni, a kérőlapra a sorozati jelzet feltüntetésével.

Folyamatban van a hajdani *Kortörténeti Különgyűjtemény periodikumanyagának a törzsgyűjteménybe való átsorolása*, ezért az erre az anyagrészre vonatkozó kérések fokozott odafigyelést igényelnek. Egyes címek már megtalálhatók törzsgyűjteményi helyükön,

de nagy részük még átvételre vár, e címek még a régi különgyűjteményi jelzetek alapján forgalmazhatók, kizárólag olvasótermi használatra, kölcsönzésük hosszabb időre nem lehetséges.

További változást jelent a kiszolgálás rendszerében, hogy a raktári helyhiányt csökkentendő, a *H 46.000 és H49.999 között jelzettartomány anyaga kikerült a törökbálinti tárolókönyvtárba*, a HITÁR anyag mellé. Ez nagyrészt külföldön megjelent dokumentumokat érint. Kiszolgálásuk hetente egyszer történik, általában a keddi munkanap folyamán. Az erre az anyagrésze vonatkozó kéréseket szintén a hírlapolvasó-teremben kell leadni.

A fentiekben elmondottak elsősorban az olvasótermi kiszolgálás rendjét érintik. A bevezetett változások a belső kölcsönzés menetét annyiban befolyásolják, hogy ott szintén az újonnan bevezetett hárompéldányos kérőlap van használatban, és a Törökbálintra ki-

került lapokra vonatkozó kéréseket a belső kölcsönzés is a hírlapolvasó munkatársaihoz irányítja.

A raktári kiszolgálás menetének átalakulásával párhuzamosan megváltozott a VII. szinti hírlapolvasó-teremben szabadpolcon található folyóiratok és a kézikönyvtár elhelyezése is. A hajdani történeti olvasó és a hírlapolvasó helyet cserélt a nyár folyamán. Erre a lépésre azért volt szükség, mert a régi hírlapolvasóban található telelites kiszolgálóállomás kapacitása nem bizonyult elegendőnek a megnövekedett forgalom ellátásához. A szabadpolcos folyóiratok olvasótermi elrendezése változatlanul a címek betűrendjében történt, a kézikönyvtári anyag pedig a szolgálati pult mögött kapott helyet. A szabadpolcos hírlapokról és folyóiratokról részletesebb tájékoztatást a hírlaptári csoport által készített „Időszaki kiadványok a VII. szinti olvasótermekben,„ című segédlet tájékoztat.

Hírlapcsoport

Húsz éve képezünk könyv- és papírrestaurátorokat a Nemzeti Könyvtárban

OSZK-n belüli és kívüli könyvtáros kollégák, ha látogatást tesznek restauráló műhelyeinkben, vagy beszélgetünk velük a munkánkról, előbb-utóbb felteszik a kérdést: „és hol lehet ezt a szép és érdekes szakmát megtanulni? Hol képeznek restaurátorokat?” Abból az alkalomból, hogy húsz évvel ezelőtt, 1981 őszén kezdtünk könyv- és papírrestaurátorokat képezni iskolában és az Országos Széchényi Könyvtárban, szeretném az érdeklődő kollégáknak ezt a képzési formát kissé részletesebben bemutatni.

A könyv- és papírrestaurátor képzés magyarországi történetének rövid áttekintése

Az, hogy az 1956-os forradalom alatt nagy mennyiségű iratanyag szenvedett tűz- és vízkárt az Országos Levéltárban, sürgősen (az 1950-es évek végén) szükségessé tette ott a restauráló munka elindítását. Ekkor kezdődött a papírrestaurátorok képzése is: a levéltárban rendezett – bizonyítványt nem adó – tanfolyam valamelyes elméleti és több gyakorlati ismeretet nyújtott, természetesen az akkor létező és

ismert restaurálási technikák tanításával. Ezen a tanfolyamon részt vett néhány könyvkötő az Országos Széchényi Könyvtárból is, akik azután az 1960-as évek első felében létrehozták az OSZK első restauráló műhelyét.

Jelenleg kilenc könyvtári restaurátor és könyvkötő műhelyben összesen kb. 40, hat levéltárnál pedig kb. 25 könyv- és/vagy papírrestaurátor dolgozik, akiknek legalább 95%-a az utóbbi 25 év során közép- vagy felsőfokú könyv- és/vagy papírrestauratori szakképesítést szerzett. Húsz-huszonöt múzeumban kb. 35 olyan restaurátor van, aki rendelkezik valamilyen fajta könyv- és/vagy papírrestauratori szakképesítéssel. A közgyűjteményekben dolgozó papír- és könyvrestaurátorok mellett mintegy 40 az ezen a területen működő magánvállalkozóként vagy magánvállalkozónál dolgozók száma (beleértve a Soros Könyvrestauráló Kft-t is); túlnyomó többségüknek szintén van könyv- és papírrestauratori szakképesítése. Milyen képzési formákban lehetett az utóbbi 25 évben ilyen szakképesítést szerezni?

Először is le kell szögeznünk, hogy ezen a területen mind a mai napig nincs Magyarországon nappali képzés. Az említett, 1950-es évek végén rendezett

levéltári tanfolyam után 15 évvel, 1974-ben kezdődött a múzeumi, később *közgyűjteményi tárgyrestaurátor* képzés a Képzőművészeti Főiskolán (ma már Egyetemen), levelező tagozaton. 1978 és 2001 között 40–45 olyan restaurátor végzett a főiskolán/egyetemen, aki papír-bőr restaurálásra szakosodott, és abból készítette a diploma munkáját.

A *kizárólag papír- és könyvrestaurálásra* való rendszeres képzés 1981-ben kezdődött, az Országos Széchényi Könyvtár kezdeményezésére, közösen az OSZK-ban és a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában. Erre az időre már nagyobb létszámban dolgoztak restauratori munkakörben az Országos Széchényi Könyvtárban és az Országos Levéltárban, és elsősorban részükről merült fel az a határozott igény és szándék, hogy szakmai képzésben részesüljenek, és szakképesítést szerezzenek. Ehhez társult néhány más könyvtár, levéltár és múzeum azon igénye, hogy újonnan létesítendő restauráló műhelyeikben szakképzett könyv- és papírrestaurátorokat tudjanak alkalmazni. Az 1981–2000. között tartott kilenc tanfolyamon összesen 141 hallgató kapott könyv- és papírrestaurátor szakképzettséget igazoló bizonyítványt; a 2001. januárban indult tizedik tanfolyamon 15 hallgató vesz részt.

Egy harmadik képzési forma az a *tanfolyam*, amit az utóbbi tíz évben a *Magyar Nemzeti Múzeum* két alkalommal rendezett. Ez egy ill. másfél éves, felsőfokú papírrestaurálási szaktanfolyam volt, és kb. 15 könyvtári, levéltári és múzeumi restaurátor végezte el.

Az Országos Széchényi Könyvtár könyv- és papírrestaurátor képzésének szintje, szervezése, helyszínei és óraszámai

1981 és 1990 között öt könyv- és papírrestaurátor tanfolyamot indított (hat, egyenként 12–20 fős csoport számára) az Országos Széchényi Könyvtár a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola esti tagozatán, érettségivel már rendelkezők számára. A szakmai képzést a nemzeti könyvtár restaurátorai szervezték és irányították valamint oktatták az iskolában a szakmai elméletet, más közgyűjtemények felkért szakembereivel együtt. A szakmai gyakorlati órákat az OSZK restauráló műhelyeiben (1981–1984. között a Hírlap-állományvédelmi osztályon a Hold utcában, 1985-től pedig e mellett a Restauráló Laboratórium várbeli műhelyében és 1987–1990 között a Soros Könyvrestauráló műhelyben is) tartották. A szakközépiskola tanárai tanították a rajzot és a művészettörténetet, az iskolában. A félévi vizsgákat és a szakmai érettségi vizsgát egyaránt az iskola szervez-

te, és a szakképzettséget igazoló érettségi bizonyítványt is az iskola adta ki.

1990-ben az Országos Széchényi Könyvtár jogot nyert a vizsgáztatásra és bizonyítvány kiadására, így az 1991-ben indult tanfolyam már a könyvtárba került, és azóta is itt zajlik, hivatalosan a KMK/Könyvtári Intézet Oktatási osztálya égisze alatt, a Hírlap-állományvédelmi osztály, illetve 2000. óta a Restauráló osztály szervezésében. 1991–2000. között a szakmai gyakorlati órák változatlanul az OSZK három restauráló műhelyében voltak; a 2001 januárjában indult tanfolyam hallgatói az OSZK Restauráló osztály két műhelye mellett a Magyar Országos Levéltár Úri utcai restauráló műhelyében részesülnek gyakorlati oktatásban. Az első három tanfolyam 660 órás volt, és két évig tartott, a következő négy tanfolyam pedig 820 órás volt, és két és fél évig tartott. Ezen a hét tanfolyamon a papír- és könyvrestaurálási ismereteket párhuzamosan tanítottuk, az egyszerűbb gyakorlati feladatoktól haladva a bonyolultabbak felé, és a gyakorlathoz igazítva az elméleti tudnivalók sorrendjét.

Az 1994 és 1997 szeptembere közötti tanfolyam időtartama, óraszám, szerkezete és szintje az előzőekéhez képest alaposan megváltozott. Az 1995-ös művelődési miniszteri rendelet értelmében a könyv- és papírrestaurátor képzés felsőfokú szakképzés lett. Az OSZK-ban 1994 óta tartott felsőfokú tanfolyamok három évesek, 1120 órával. A szerkezeti változást az jelenti, hogy a három év két, másfél éves szakaszra oszlik. Az első másfél évben a hallgatók a nemkönyv formájú, lapokból álló papír és pergamen dokumentumok és a grafikák restaurálását tanulják. A második másfél évben tanulják a könyvek restaurálását.

A jelentkezés feltételei és a felvételi vizsga

Az OSZK felsőfokú könyv- és papírrestaurátor tanfolyamára jelentkezőknek rendelkezniük kell érettségivel és munkahellyel közgyűjteményben vagy alkalmas magánvállalkozónál, könyvkötő vagy könyv- és/vagy papírrestauráló műhelyben, vagy legalább igazolt lehetőséggel arra, hogy rendszeres könyvkötési vagy restauratori gyakorlatot folytathassanak egy szakmailag elismert műhelyben. A könyvkötő szakképzettség és a már meglévő hosszabb szakmai gyakorlat előnyt jelent.

A felvételi vizsgán a jelentkezőknek írásbeli vizsgát kell tenniük kémiából és könyvtörténetből, és egy gyakorlati vizsgán bizonyítaniuk kell, hogy rendelkeznek a papírral való munkához szükséges készségekkel és elemi könyvkötő ismeretekkel. Beszélgetés keretében

ismerkedünk közgyűjteményi és művészeti tájékozott-ságukkal, valamint kézműves munkáikkal.

A tanítási órák összetétele és a képzés tartalma

Az OSZK felsőfokú restaurátor tanfolyamán az elméleti és gyakorlati órák aránya 48:52. Az elméleti képzést a *szakmai elmélethez* tartozó különféle tárgyak és ismeretek valamint az *általános művészettörténet*, a gyakorlati képzést a *szakmai gyakorlat* és a *rajz* órák jelentik. Kéthetenként nyolc óra szakmai gyakorlatot, nyolc szakmai elméleti és rajz órát (az I. félév kivételével, amikor nincs rajz) és hat művészettörténet órát tartunk.

A **szakmai elmélet** a következő tárgyakat, ismeretterületeket tartalmazza: a papír- és könyvrestauráláshoz szükséges *kémiai alapismeretek*; a restaurálandó és a restaurálásra használt *anyagok* – papírok, tinták és festékek, ragasztók, pergamen, pecsétek, bőr, fa, fémek, fényképek és filmek – *készítés-technológiája és tulajdonságai*; alapvető *anyagvizsgálási módszerek* (pl. rostvizsgálat és pH-mérés papíron, festékek oldódása, a bőr fajtájának és cserzésének meghatározása); a könyvtári és levéltári *anyagok* fizikai, kémiai és biológiai *károsodásai és megelőző védelmük*. A különféle *történeti és technika-történeti* tárgyak: írás-, nyomdászat- és könyvtörténet, a grafikák készítésének technikái, a könyvkötési technikák és stílusok története, a fényképezési technikák története, valamint a levéltári, múzeumi és könyvtári alapismeretek, az általános művészettörténet órákkal együtt az összes óraszámnak kb. a 30%-át teszik ki. A szakmai elmélet harmadik nagy területe a *restaurálási elmélet*, ami a papír és pergamen kéziratok, a nyomtatott papír dokumentumok és a különböző kötésű könyvek konzerválásának és restaurálásának etikáját, módszereit és technikáit foglalja magában.

A *szakmai elmélet oktatásában* a húsz év során az OSZK-ból Beöthyné Kozocsa Ildikó, Borsa Gedeon, Cseh Mária, Ecsedy Judit, Hangody Ágnes, Jurcsik Erzsébet, Kastaly Beatrix, Kocsy Anikó, Meggyesfalviné Ádám Ágnes, Mikesy Pongrácné, Peller Tamás, Plihal Katalin, Puteáni-Holl Adrienn, Simon Imola, Stress Judit, Tóth Zsuzsanna és Wojtilláné Salgó Ágnes; az Országos Levéltárból Albrechtne Kunszeri Gabriella, Borsa Iván, Kulcsár Krisztina, Sölch Miklós és Trostovszky Gabriella; az MTA Könyvtárból Rozsondai Marianne és Körmendy Kinga; az MTA Irodalomtudományi Intézetből Madas Edit; a Művészettörténeti kutatócsoporttól Wehli Tünde; a Nemzeti Múzeumból Járó Márta, Kissné Bendefi Márta, Tímár-

né Balázs Ágnes és Török Klára, a Szépművészeti Múzeumból Gajdó Gyula és Pankaszi István, a Természettudományi Múzeumból Vásárhelyi Tamás, a Közegészségügyi Intézetből és az ÁNTSZ-től Novák Ervin és Tarpatoki Marianne; a Képzőművészeti Főiskoláról Szabó Zoltán vettek részt, továbbá Éri István, Flesch Bálint, Galli Katalin, Kalocsai László, Schramkó Péter és Vékás Magdolna tanítottak és tanítanak a tanfolyamon szakmai elméletet.

A képzés első nyolc évében a szakmai elmélet órákon elhangzott előadásokat stencilezéssel sokszorosítottuk, és – szakirodalommal kiegészítve – ezek a „jegyzetek” képezték a szakmai képzés tananyagát. 1991-ben megkezdtük a nyomtatott tanfolyami jegyzetek kiadását; 2000-ig 24 kötet jelent meg, tematikus csoportosításban: általános, szervetlen, szerves és analitikai kémiai alap- és alkalmazott ismeretek; közgyűjteményi alapismeretek; európai írás- és könyvtörténet; anyagismeret és készítőtechnika (papír, ragasztó, bőr és pergamen, tinták és festékek, fa, fém, fényképezési anyagok); a károsodások okai és megelőzésük módszerei; a könyvkötési technika története; a könyvkötés díszítés művészete; csatok és vetettek könyvtáblákon; a papír-, pergamen- és könyvrestaurálás tudományos alapjai és technikái. A jegyzeteket az illető témát több éve oktatók írták és szerkesztették, és 1999-ig az OSZK nyomdaüzeme készítette el. 1999–2000 folyamán az NKA Könyvtári Kollégium támogatásával kb. 15, már elfogyott jegyzet új kiadása jelent meg, egy részük átdolgozva, javítva, bővítve.

A **szakmai gyakorlati** órák többségét két vagy három csoportban tartjuk, munkaidő után. A gyakorlatokat az OSZK és az Országos Levéltár restauráló műhelyeinek és az OSZK Kötészetének nagy tapasztalattal és megfelelő elméleti felkészültséggel is rendelkező restaurátor és vegyész munkatársai – Ballagó Lászlóné, Beöthyné Kozocsa Ildikó, Bernáth Edit, Czigler Mária, Csillag Ildikó, Farkas Csilla, Gy. Molnár Kerstin, Horváth Pál, Kálmánné Horváth Ágnes, Kastaly Beatrix, Mikesy Pongrácné, Lente Zsuzsanna, Meggyesfalviné Ádám Ágnes, Orosz Katalin, Ószné Kováts Júlia, Peller Tamás, Puteáni-Holl Adrienn, Simon Imola, Stress Judit, Tahy Klára, Takács Ferenc, Tóth Zsuzsanna, Waigand Orsolya, Zubán Dénesné – vezették vagy vezetik jelenleg is.

A restauráló műhelyekben tartott gyakorlati órák egyik csoportjának az a célja, hogy a hallgatók megismerjék és elsajátítsák a történeti készítési technikákat (pl. könyvfűzés, oromszegővarrás, fatáblakészítés, papírmárványozás, bőrkötés készítése) és egyes

restaurálási technikákat (pl. a kézi és a gépi papíröntést, a laminálást, a kasírozást és a műanyag burkolat készítését). Az órák másik csoportján pedig valódi restaurálási feladatokat kell elvégezniük nyomtatott és kéziratos papírdokumentumokon, sokszorosított és egyedi, színezett grafikai lapokon, pergamen kézirat töredékeken, valamint különféle (papír, pergamen, fa- vagy papírtáblás félbőr vagy egész bőr) kötésű könyveken, a könyvtest egészét is beleértve. A restaurálási feladatok mindig magukban foglalják a fényképes és írott dokumentáció elkészítését is. Ezek a gyakorlati órák kiegészülnek kémiai laboratóriumi és anyagvizsgáló gyakorlatokkal, kézi papírmerítő műhelyben és papírgyárban valamint bőrgyárban tett látogatásokkal és sokszorosított grafikakészítéssel. Egy-egy alkalommal állományvédelmi felmérési gyakorlatot szervezünk könyvtári, levéltári és múzeumi raktárakban valamint múzeumi kiállításon.

A **rajz** oktatásának célja, hogy a hallgatók elsajátítsák azokat a készségeket és képességeket, amelyekkel el tudják végezni a restaurálás során felmerülő rajzi vagy színezési feladatokat (pl. a rajzokkal való dokumentálást, a hiányok pótlásának retusálását), fejlődjenek esztétikai érzékük és a különféle anyagokra jellemző sajátosságokat a rajz és festés technikáival vissza tudják adni. A Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola művészettörténet és rajz tanárai után, 1994 óta Gallusz Gyöngyi, Szűcs Tibor és Tóth Zsuzsanna tanítja a *művészettörténetet és rajzot*.

Értékelési és vizsga módszerek

A felsőfokú papír- és könyvrestaurátor tanfolyamon különböző értékelési módszerek vannak: a félévek során *dolgozatokat* írnak, egyes témákat *szeminariumi* formában dolgoznak fel, a félévek végén

szóbeli és írásbeli vizsgák vannak, a félévek során készített gyakorlati munkákat és a rajzokat *értékeljük*. A készítéstechnikai és restaurálási gyakorlatokon készített munkákat egy restaurátor csoport értékeli, és az eredményeket megbeszéljük a hallgatókkal. A tanfolyam félidejében, vagyis mielőtt a könyvrestaurálás tanulása kezdődik, mindenki részt vesz egy gyakorlati *könyvkötés vizsgán*, ahol egy könyvet meghatározott módon kell bekötni (a könyvkötés alapismereteit – azoknak, akik nem könyvkötőként jönnek a tanfolyamra –, az első másfél év alatt egyéni úton el kell sajátítaniuk).

A *záróvizsgára* a harmadik év befejezése után három hónappal kerül sor. Erre az alkalomra a hallgatónak *vizsgamunkát* kell készíteniük egy papír vagy pergamen dokumentum és egy bőr- vagy pergamenkötésű könyv restaurálásából, amelynek során minden darabon legalább öt különféle restaurálási problémát kell megoldaniuk, és részletes írott, rajzolt és fényképes dokumentációt kell készíteniük. A restaurált vizsgamunkát nyilvános *előadáson* kell bemutatniuk, ahol *meg is kell azt védeniük*. A záróvizsga másik eleme az *írásbeli vizsga* anyagismeretből és restaurálási elméletből, valamint a vizsgabizottság előtt tett *szóbeli vizsga* általános művészettörténetből és az írással, nyomdászattal, könyvvel kapcsolatos történeti és művészet-történeti ismeretekből.

Az OSZK-tanfolyam elvégzése után eddig harmincnál többen felvételiztek a Képzőművészeti Főiskola/Egyetem közgyűjteményi tárgyrestaurátor szakára; egy-két kivétellel valamennyiüket felvették. Kb. húszan már sikeresen végeztek, tízen pedig most járnak az egyetem különböző évfolyamaira.

Kastaly Beatrix

„LibInfo–MIT-HOL” – a hazai könyvtárak összefogásán alapuló internetes tájékoztató szolgáltatás

Ez év augusztus 31-én az Országos Széchényi Könyvtárban tartott értekezleten – a Tájékoztató és Dokumentumellátó Főosztály Olvasó- és Tájékoztató Szolgálatának kezdeményezésére – gyakorlatilag megalakult a megyei-, az országos szak- és egyetemi könyvtárakat és egyéb intézményeket tömörítő konzorcium (LibInfo), melynek alapvető célja a hazai

on-line tájékoztató rendszer kialakítása és színvonalas működtetése.

A „MIT-HOL” (Magyar Internet Tájékoztató – Hungarian On-line Librarian) a nyilvános könyvtárak, egyéb intézmények és magánszemélyek önkéntes együttműködésén alapuló – bizonyos kereteken belül – ingyenes, országos lefedettségű on-line referenz

szolgáltatás. Alapvetően abban különbözik a hagyományos könyvtári tájékoztató szolgáltatástól, hogy e-mailben érkezett kérdésekre ad választ, de a kérdező elsősorban továbbra is könyvtári jellegű információk birtokába jut. A hasonló üzleti szolgáltatásokkal ellentétben a „MIT-HOL” nagyobb részt a könyvtárak gyűjteményére, a könyvtárosok felhalmozott tudására épül, kisebb részben igénybe veszi a modern kor internetes lehetőségeit is. Épp ezért, a hagyományos tájékoztató munkához hasonlóan, az on-line referenz szolgáltatást igénybe vevő forrásanyagokkal alátámasztott, hiteles, nem hipotetikus, megalapozott információ birtokába jut. Az egyszerű adatszolgáltatáson túl, a „MIT-HOL” ingyenesen – jellegében és terjedelmében meghatározott szinten – dokumentumok hozzáférését is biztosítja.

Az on-line referenz szolgáltatás működtetője – a Magyar Elektronikus Könyvtár által kiépített és alapjaiban már beüzemelt rendszer átvételével és a MEK kezdeményezésére – az Országos Széchényi Könyvtár. Az intézmény Tájékoztató és Dokumentumellátó Főosztály Olvasó- és Tájékoztató Szolgálatának munkatársai látják el a moderátori (koordinátori) feladatokat, az OSZK munkarendjéhez igazodó ügyeleti rendszerben. A beérkezett kérdéseket témájuk, jellegük szerint egyénre szabottan továbbítják a rendszerben résztvevő tagkönyvtáraknak, figyelemmel kísérik a válaszadás időpontját, de szakmailag nem ellenőrzik annak minőségét. Tehát a rendszerben dolgozó munkatársak önálló, egyéni, saját felelősséggel bíró munkát végeznek. Természetesen egy kérdésre többféle válasz is lehetséges, azok ki is egészíthetik egymást. Így a moderátor egy-egy beérkezett emailt akár több, a témában járatos könyvtárosnak is továbbíthat. A válaszokat ellenben a válaszadó munkatárs közvetlenül juttatja vissza a kérdezőnek, természetesen úgy, hogy az a rendszerbe is bekerül, így a moderátor tudja rögzíteni a válaszadás tényét. A koordinátori szerep mellett természetesen az OSZK munkatársai részt vesznek – elsősorban a gyűjtőkörnek megfelelő – a referenz munkában is. Ezen kívül archiválják a beérkezett kérdéseket és az azokra adott válaszokat. Az OSZK az archívum ingyenes használatát minden, a rendszerhez csatlakozó könyvtár számára – saját tájékoztató munkájukat is segítendő – ingyenesen biztosítja, annak folyamatos építéséről, tárgyszavazásáról gondoskodik. Természetesen az OSZK magára vállalja a számítógéprendszer (szerver) rendszeres karbantartását, felügyeletét is.

A tájékoztató munka jellegéből adódóan a „MIT-HOL” sem vállalkozik közvetlenül felhasználható

anyagok elkészítésére. Cél inkább az iránymutatás, az elindulás segítése. Igyekszünk a kérdezőt elvezetni azokhoz a forrásokhoz, adatbázisokhoz, ahol kérdésre, immáron önmaga is megtalálja a választ. Természetesen előfordulhat, hogy közvetlenül magunk adjuk meg a konkrét választ, tesszük ezt akkor, amikor terjedelmében rövid, de a kérdező számára egyéb úton nem elérhető forrásanyagról, információról van szó.

Az elmúlt időszak tapasztalatai alapján a „MIT-HOL” működésének elveit következőkben lehet összefoglalni:

- Csak forrásanyagokkal alátámasztott, tényinformációk, dokumentumok szolgáltatását vállaljuk.
- Jogi és orvosi kérdéseket (a történelmi jellegűeket kivéve) nem válaszolunk meg.
- A rejtvény és kvíz jellegű kérdéseket kizárjuk.
- Nem feladatunk házi feladatok, dolgozatok elkészítése.
- Irodalomgyűjtés és bibliográfia készítése esetén segítséget nyújtunk, de nem vállalkozunk azok teljes elkészítésére. (Természetesen lehetőség van a könyvtáraktól ezt fizető szolgáltatásként igénybe venni).
- Dokumentumok szolgáltatásakor (pl. versidézetek, biográfiai adatok stb.) szkenneléssel max. egy A/4-es oldalt küldünk el ingyenesen, csatolt fájlként. Ennél nagyobb terjedelmű dokumentumok szolgáltatását postai úton, fizetés ellenében, a lehető legrövidebb időn belül biztosítjuk.
- Idegen nyelvről fordítást csak rövid, életrajzi és lexikai adatok esetében vállalunk, egyébként a forrást ill. dokumentumot eredeti nyelven továbbítjuk a felhasználónak.
- Adatvédelem alá tartozó személyes adatokat (lakcím, telefonszám stb.) – hacsak azok nem nyilvánosak! – nem szolgáltatunk.
- Családtörténelmi kutatást nem végzünk, de természetesen tanácsokkal, információkkal segítünk.
- A törvényekben meghatározott, szerzői jogokat, jó ízlést és erkölcsöt sértő illetve illegális tevékenységhez kapcsolódó kérdésekre a választ megtagadjuk.

A szolgáltatás on-line-lényegéből következően, a könyvtári gyűjteményeken kívül egyre nagyobb mértékben a világhálón fellelhető információk továbbítása is a „MIT-HOL” feladatai közé tartozik. A rendszerben részt vevő könyvtárosok bizonyosan már mindennapi munkájuk során is kapcsolatba kerültek az Internettel. A „MIT-HOL” – a szellemi kihíváson

és a gyakorlati munkán túl – a lehető legjobb gyakorlati lehetőség az Internet szereteágazó világának megismeréséhez, az itt összegyűjtött tapasztalat saját könyvtárunkban végzett tájékoztató munkájukba is szervesen beépülhet. Egymástól, a mások által adott válaszokból is sokat lehet tanulni.

A rendszer legnagyobb erénye, hogy egyes intézmények korlátozott lehetőségei kitágulnak; a tájékoztató munkában egymás forrásaira is támaszkodhatnak.

A „MIT-HOL” új formájában az OSZK által biztosított ügyeleti rendszerben működő, a különböző könyvtárak közötti osztott szolgáltatás, amelyben a részvétel hangsúlyozottan önkéntes, a válaszadási kötelezettség – éppen a megosztottság révén, a kérdésektől függően – szinte minimális. Bár a „MIT-HOL” gyakorlatilag a kérdező szempontjából nézve 24 órás szolgáltatás (a nap bármely szakában elküldhető a kérdés!), a válaszadás jelenleg munkanapokon és 48 órán belüli időkorlátozással történik. (Azaz két munkanapon belül „illik” válaszolni!)

A fentiek alapján megállapítható, hogy bár maga a szolgáltatás ingyenes, a rendszerben részt vevő tagkönyvtáraknak – éppen a dokumentumszolgáltatás területén – lehetőségük adódik bevételeik növelésére. A „MIT-HOL” lehetőséget biztosít arra is, hogy az együttműködő intézmények saját szolgáltatásaikat a rendszeren keresztül ajánlják, gyakorlatilag ingyen reklámozzák. Hisz a kérdező eldöntheti, hogy milyen

formában szeretne válaszhoz jutni: rövid forrásokra vonatkozó útmutatást, ötleteket vár, vagy részletes dokumentációhoz szeretne hozzájutni, természetesen ellentételezés fejében.

A jövőben szükségesnek látszik egy tematizált, rendszerezett linkgyűjtemény összeállítása is (könyvtári- és egyéb internetes források vonatkozásában), mely egyaránt segíti majd a hagyományos könyvtári- és az on-line tájékoztató munka hatékonyságának és gyorsaságának növelését. Ennek összeállításában minden részt vevő tagkönyvtár támogatására számítunk.

A szolgáltatásban együttműködő intézményekkel szerződést kötöttünk, amely meghatározta a könyvtárnak a rendszerhez való viszonyát. (Válaszadási gyakoriság, képességek, lehetőségek stb.)

Az együttműködés nyitottságára jellemző, hogy a hamarosan a régi helyébe lépő új un. „MIT-HOL 2.0” rendszer kidolgozásában (elosztás és válaszadások rendszere, etikai kódex stb.) a szolgáltatáshoz kapcsolódó könyvtárak, munkatársak, kollégák ötleteit, javaslatait is várjuk annak érdekében, hogy az így kiépülő on-line-referenz szolgáltatás hangsúlyozottan a tagkönyvtárak teljes egyenrangúságára alapozva nagy hatékonysággal, optimálisan, sikeresen működhessen.

(A „MIT-HOL” elérhetősége: <http://mit-hol.oszk.hu/>)

Tóth Ferenc Tibor

A Magyar Elektronikus Könyvtár hírei

2001. 07. 28.

A <http://mek.iif.hu/egyesulet/> címen elkészült a Magyar Elektronikus Könyvtárért Közhasznú Egyesület honlapja. Az egyesületet 2000. augusztus 28-án jegyezték be, és a MEK fejlesztésének támogatása a célja. Tagjai sorába intézmények és magánszemélyek egyaránt beléphetnek. [D.L.]

2001. 08. 02.

Az *eXTReMe Tracker* szolgáltatásnak köszönhetően ezentúl percre pontos statisztikák kérhetők le a MEK honlapját látogatókról. Nemcsak a felhasználók száma nézhető meg és az, hogy melyik országból érkeztek, hanem részletes adatok vannak az általuk használt böngészőkről is, sőt arról is, hogy melyik link vagy keresőrendszer segítségével találtak rá az Elektronikus Könyvtárra. A statisztika a MEK kezdőlapján, a jobb

oldali menü alján levő ikonra kattintva érhető el, vagy pedig közvetlenül a <http://t.extreme-dm.com/?login=mekdl> címen. [D.L.]

2001. 08. 14.

Az <ftp://mek.oszk.hu/pub/> címen megnyílt a MEK új, anonim (vagyis az „anonymus” azonosítóval mindenki számára használható) FTP területe. Ezentúl a MEK-nek szánt anyagokat ide érdemes feltenni a [pub/incoming/](ftp://mek.oszk.hu/pub/incoming/) alkönyvtárba (és egy levelet írni a feltöltött anyagokról az info@mek.oszk.hu címre). Az <ftp://mek.oszk.hu/pub/limbo/> címen láthatók az eddig beérkezett és feldolgozásra, javításra váró anyagok, valamint azok, amelyek copyright okokból nem szolgáltatathatók. Maguk a file-ok nem tölthetők le, de itt meg lehet nézni, hogy mi az, ami már számítógépen van, a párhuzamos munkák elkerülése végett. [D.L.]

Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszusról

Jyväskylä, (Finnország) 2001. augusztus 6–11.

2001 augusztusában a finnországi Jyväskylä adott otthont immár ötödik alkalommal – Budapest, Bécs, Szeged és Róma után – a Nemzetközi Hungarológiai Kongresszusnak. A magyarságtudományok legnagyobb nemzetközi tanácskozását öt évenként rendezik, váltakozva magyarországi és külföldi helyszíneken. A kongresszusok fő témái a kapcsolattörténeti megközelítéseket és az interdiszciplináris kutatásokat helyezik előtérbe. Ebbe a sorba illeszkedett a jyväskylai rendezvény központi témája: a *Hatalom és kultúra*. A kongresszus szervezői a Jyväskylä Egyetem és a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság volt.

A kongresszust köszöntötte a Jyväskylä Egyetem rectora, Aino Sallinen asszony, aki elmondta, a nemzetközi tanácskozás témájának időzítése rendkívül aktuális. Magyarország előkelő helyen áll az Európai Unió jelöltjei között. A kongresszus kitűnő alkalmat teremt arra, hogy Magyarország megmutassa önmagát. A 2001 Nyelvek Európai Éve elismeri kontinensünk kulturális örökségét, amelyben a változatosságot a finnugor nyelvek csak erősítik. A finn–magyar kapcsolatok története a 17–18. századig nyúlik vissza. A Jyväskylä Egyetemen a hungarológiának 1930 óta tiszteletreméltó hagyományai vannak. 1989-ben indult egy nagyobb projekt, amely közös nemzetközi oktatási és kulturális együttműködést indított meg. Céljuk, hogy egyetemük egyike legyen a legfontosabb európai hungarológiai központoknak. A Nemzetközi Hungarológiai kongresszus mostani munkája a Jyväskylä-i Egyetemet segíti céljának elérésében.

A kongresszus tudományos munkájának gerincét a szimpóziumok alkották. A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság Végrehajtó Bizottsága 40 szimpózium témáját fogadta el, amelyet az irodalom-, a nyelv-, a történet-, a néprajz-, és a zenetudomány kiemelkedő magyar és külföldi tudósai vezettek.

Az Országos Széchényi Könyvtár egykori és jelenlegi munkatársai több szimpózium munkájába kapcsolódtak be.

Monok István–Janne Vilkuva vezette *A közgyűjtemények és a hatalom* szimpózium keretében Bánfi Szilvia: Könyvek az ÁVH „fogságában”, Somogyi Pálné: Tájékoztatáspolitikai, cenzúra 1956–1963, Ve-

kerdy József: Az OSZK nemzetközi csereszolgálata és a kommunista hatalom és Kovács Ilona: A nemzeti könyvtár, mint a hungarológiai/hungarika tájékoztatás rendszerének központja címmel tartottak előadást.

Boka László – a Szegedy-Maszák Mihály–Dobos István vezette *Kanonizáció és rekanonizáció* szimpózium keretében – A divattól a kultuszig. Kanonizáció és „szerzői arc” az 1957 utáni erdélyi irodalom magyarországi recepciójában címmel tartott előadást.

A kongresszus résztvevői számára a rendezők gazdag kulturális programot állítottak össze. Jeles magyar filmek vetítése mellett kiállítások, koncertek gazdagították a találkozó programját. Felejthetetlen élményt nyújtott többek között a finn Vox Aurea gyermekkórus és a Bartók vonósnégyes koncertje, valamint Lovász Irén előadójegye.

A kongresszus küldöttei szakítottak időt, hogy szervezeten, illetve önállóan megismerjék a rendezvénynek otthont adó Jyväskylät, Közép-Finnország megyeszékhelyét és környékét. Finnország középső részének kereskedelmi és közigazgatási központja 1837-ben kapott városi rangot. Lakosainak száma jelenleg megközelíti a 80 ezret. Jyväskylä 136,9 négyzetkilométeren terül el, amelyből 31 km²-t víz borít. A város közel 30 épülete Alvar Alto, világhírű építész munkája, aki Jyväskyläben diákoskodott, s a 20-as években itt alapította első irodáját. Az 1950-ben tervezett egyetem épületei ma védettek. A Jyväskyläi Egyetem elődje Finnország első tanárképzője (egyben az ország első finn nyelvű felsőoktatási intézménye) volt. 1966-ban kapott egyetemi rangot. Az egyetem oktatói és hallgatói a társadalomtudomány, a természettudomány, a közgazdaságtan és az egészségtudomány területén kutatnak, tanítanak, illetve tanulnak.

A hungarológiai kongresszusok tudományos jelentőségét jelzi, hogy a fővédnökök Magyarország és a rendező államok legfőbb közjogi méltóságai közül kerülnek ki, akik jelenlétükkel is megtisztelik a kongresszust. Jyväskylában a magyar államot Mádl Ferenc köztársasági elnök képviselte. A kongresszus tiszteletére az egyetem, a város és a Magyar Köztársaság elnöke külön fogadást adott.

Somogyi Pálné–Bánfi Szilvia

KIÁLLÍTÁS

Ilona Hesse-Ruckriegel papírmárványozó művész kiállítása a Kézirattár kutatófolyosóján

Bár idegen művésztől van szó, mégis van a kiállításnak olyan vonatkozása, amely minket, magyarokat érdekel: a magyar Halfer József papírmárványozó és festékgyáros. Az ő emlékének is adózni szeretnénk e kiállítással.

Ilona Hesse-Ruckriegel hivatkozik itt olvasható írásában arra, hogy Halfer Európa-szerte nagy lökést adott a papírmárványozásnak. Budakeszin élő hazánkfia elkészítette a márványozás lelkét, a festéket. Angolul, németül, franciául és magyarul jelentette meg az elkészítés technikai leírását, melyre máig számtalan külföldi szaktekinetly hivatkozik. Még az 1990-es években is jelent meg művéről reprint kiadás Amerikában.

Ilona Hesse-Ruckriegel lipcsei nagyapja még Halfertől vásárolt festéket, s a „könyv fővárosa”, Lipcse, ma is Magyarországon szerzi be a papírmárványozáshoz szükséges anyagot és technikát. A márványozás egyediségét jól mutatja, hogy az NDK fennállásának évtizedeiben a Hesse-műhelyt érintetlenül meghagyták, hiszen a márványpapír egyedi, reprint kiadásoknál nélkülözhetetlen volt.

A márványozás művészetével munkája során minden könyvtáros találkozik régi könyvek borítóján, előzéklapján. Nem árt, ha egy kicsit megismerjük a technikát, amellyel régi állományunk legszebb darabjai készültek. Így ajánlom a kiállítást kollégáim figyelmébe.

Takács Ferenc

A színes márványpapír

A „színespapír” gyűjtőfogalom az összes olyan papírfajta számára, melynek felületét a papír előállításának folyamatát követően megfestik, illetve színesen megmintázzák, megnyomják vagy préselik.

Talán szükséges egy kis kitérőt tennünk a papír történetével kapcsolatban, mert ez az alapja a színespapírral történő foglalkozásnak. A papír előállítását – kb. Kr. u. 100 táján – Kínában találták fel, és szigorú államtitokként őrizték. A papír 751-ben két hadifogoly révén került Perzsiába, és vált az ott uralkodó arabok számára is ismertté. 794-ben alapították az első, állami papír-manufaktúrát Bagdadban. Az arabok, akik ekkor a Földközi-tenger térségének kereskedelmét ellenőrizték, a papír előállítására vonatkozó ismereteket Európába is behozták, ahol a papírkészítés 1100 táján vált ismertté. 1144-ben Xativa-ban, az arabok által megszállt Spanyolországban állítottak először elő papírt Európa területén, innen

szállították mind keletre, mind nyugatra. 1400 után már számos papírmalom létesült Németországban.

Amikor a 15. század első évtizedeiben a papír a pergament több szerepkörben is felváltotta, az egyben a színespapír születésének pillanata is volt. A többnyire kármin- vagy cinóberszínű színes pergament kötések anyagaként jól ismerték. Mi sem volt kézenfekvőbb, mint ezt az eljárást immár a papíron is alkalmazni.

Haemmerle szerint az Európában ismert legrégebbi színespapír az egyetlen színnel (vörös, kék, zöld és sárga) csíkozott papír, illetve a velúrpapír voltak, melyeket 1450 táján, a színespapír- korszak kezdetén a papírfeldolgozó mesterek, a könyvkötők, a dobozkesztők, a kártyafestők stb. maguk készítették. A színespapír előállítása kezdetben nem volt önálló szakma. A színespapír iránti kereslet a 17. század közepe táján megnőtt. Erre az időre helyezhető a színespapír

önállósodása a formavágók, levélfestők, könyvdíszítők és kártyafestők szakmájától.

A 19. század során a színespapír gépi előállítására erősen háttérbe szorította a kézi színespapírt. Halfer József azonban új életre támasztotta a kézi színespapírt, a művészek felfedezték és alkalmazták, így a 20. század elején újra polgárjogot nyert.

Itt és most a márványpapír különleges technikájával kívánok foglalkozni. A márványozás művészete a papírhoz hasonlóan a nagy selyemúton, Perzsián és Törökországon keresztül érkezett hozzánk. 16. századi utazók hozták magukkal a keleti márványozó-művészet elemeit, ahol ezt „ebru”-nak („eber” = felhő) nevezték. E papír előállításának első leírásai is ezen az úton érték el Európát. Ahol csak ismertté vált a márványpapír, mindenhol nagy érdeklődést keltett.

A márványozás technikája minden más színes papírtól eltér, mert nem magát a papírt mintázzák, hanem a tulajdonképpeni mintázat egyfajta hordozó-folyadékban keletkezik. A nyálkás alapot tengeri algából (karragén moha) főzték, amelyet Halfer bolhafű magból (platango psyllium) és mézgából (tragnat-gummi) készített. Ülepítést (tisztítást, szűrést) követően a folyadék a márványozó kádba kerül, melynek mérete csak valamivel nagyobb a megmintázandó papírnál. A vízben oldódó festékeket ökörepével vegyítik, hogy az a hordozó-folyadék tetején ússzék, és szét tudjon rajta terülni. Az epeadalék miatt ezek nem keverednek össze. Aszerint, hogy milyen jellegű mintát kívánnak előállítani, annak megfelelő színeket hordanak fel. Az ún. „kómárvány” esetében elsősorban rizsszalmaecetet szórnak rá.

Fésűs minta esetében a festéket cseppenként hajecsettel viszik fel, majd fésűvel és tűvel alakítják ki a kívánt mintát. (A nyálkás alapon történő márványozásnak ezt a módját a színes papír bemutatása során később mondom el.)

Ha a minta a hordozó folyadékban elkészül, előzetesen timsóval kezelt papír kerül rá, amely a színeket tükörszerűen veszi fel. A festék így szilárdan kötődik a papírral, amennyiben minden anyag, minden festék és az alapozás összhangban van egymással. A papírt ezután le kell öblíteni vízzel és meg kell szárítani. A márványozás alapozásán mindig maradnak festékmaradványok, amelyeket papírcsíkkal kell lehúzni, majd a festékfelvitel folyamata előlről kezdődik. Vagyis minden egyes levelet egyenként kell elkészíteni. A jól sikerült márványpapírok első ránézésre tucatárúnak tűnnek, de valójában egyediek, sohasem egyformák, ami különösen vonzó ezekben a papíroknak. A szárítást követően a papírt kisimít-

ják, esetleg zselatinálják, vagy más védőréteggel vonják be, hogy azután könyvkötéshez, előzék-papírnak, borítókartonnak, bútorok, hangszerek és nem utolsósorban falfelületek bevonására, azaz tapétaként használják. A márványozás csupán egyike a színes papírral kapcsolatos különböző technikáknak. Valamennyinek az a célja, hogy a papírt tetszetősen és ízletesen megmintázza, és ezzel a legkülönbözőbb felhasználási célokra alkalmassá tegye.

Németországban az első márványozott papírt a szakirodalom 1600 tájáról említi. Véletlenül bukkan-tam olyan kisbútorra, amelyet 1558-ra kelteztek, és amelynek belsejét márványozott papírral burkolták. Minden jel arra utal, hogy ezt az ún. „Römhildi ládikát” eredetileg is ezzel fedték be. A „Römhildi ládika” „ebonizált” (ébenfa utánzat) fából készült kis szekrényke alabástrom oszlopokkal és más díszekkel. A ládika 20 cm magas, 33 cm hosszú és 21 cm mély. Belseje több fiókot tartalmaz többnyire kiemelhető oldalfalakkal, amelyek mögött titkos fiók húzódik meg. Az egyes fiókok és a ládika maga a korra jellemző fésűs papírral van bélelve. Römhildben ezeket a ládikákat nagyobb számban állították elő, és ajándékként vagy exportcikként terjesztették.

A „Römhildi ládika” mellett még más kisbútorok fiókjait és belső falát is díszítették márványpapírral, amelyet nem kevés példa bizonyít. Ilyen például az a házi patika, amelyet 1697-ben a drezdai udvari gyógyszer-tár a panschwitzzi „Marienster” kolostor apátnő-jének állított össze. Ebben különböző pirulák és porok vannak, korallból és gyöngyből készített vértisztítók, hashajtó és gyomorerősítő esszenciák, valamint rák-szemből nyert tinktúrák. Az apácák azonban valószínűleg inkább a növény eredetű, jól bevált házi gyógyszereket alkalmazták, mert a kis gyógyszer-tár tartalma csaknem érintetlenül maradt.

Őnök talán ismerik Großkochberget, Charlotte von Stein nyaralóját, ahol Goethe igen gyakran felkereste Charlottét. Vajon mi köze ennek a márványpapírhoz? A kastélyhoz kis műkedvelő színház tartozik, amelyet Karl von Stein, Charlotte fia 1800 táján építtetett. A színházat a 20. század hetvenes éveiben restaurálták és megújították a márványozott tapétákat is. Édesapám, Gerhard Hesse az eredetihez hűen ragaszkodva készítette el az új tapétákat.

A kis lipcsei Goliser kastélyban én is az eredeti alapján készítettem el a tapétát, amelyet a felső emelet lábuzatára ragasztottak.

Családomat a színespapír immár harmadik generáció óta foglalkoztatja. Nagyapám, Friedrich Hesse könyvkötőmester 1924-ben alapította színespapír-mű-

helyét Lipcsében. Csodálatos papírokat készített márvány- és keményítős technikával, valamint másfajta színes papírokat is. Működése során egészen különleges kapcsolat fűzte a színespapírhoz, ami megmaradt egészen haláláig.

1963-ban, egy évvel nagyapám halála előtt, apám, Gerhard Hesse vette át a műhelyt. Ő is a színespapír befolyása alatt állt. Számos „legszebb könyv”-díj bizonyítja odaadó munkáját e téren. Maria Sybilla Merian híres köteteivel pedig emlékművet állított magának. Sokan csodálják a műkedvelő színház márványtapétáit a großkochbergi kastélyban, Charlotte von Stein nyaralójában, ahol, mint már említettem, a Goethe-idők tapétáit az eredetihez hűen készítette el. Valóban óriási munka volt.

Az NDK kulturális alapja lehetővé tette számomra, hogy a nagyapai/apai műhelyben tanuljam ki a szakmát, és ezzel párhuzamosan a grafikai és könyvművészeti főiskolára járjak. 1990-ig főleg könyvkiadónak dolgoztam. Hasonmás-kiadásokat és más különleges könyveket készítettem márványozott vagy keményítős technikával. Nem hagytak elszakadni ettől a munkától. Nem csak mutatóba, hanem rendszeresen kaptam ezer oldalas kiadványokat. Az NDK-ban bekövetkezett politikai fordulat lényeges változást hozott számomra. 1990-ben a megrendelőkönyvem még tele volt. Ahogy közeledett a DM bevezetése, úgy töröltem az egyik megrendelést a másik után. 1990 óta jóformán nincs munkám. Világossá vált előttem, hogy többé már nem megy úgy, mint korábban.

Ma elsősorban restaurátoroknak és műemlékeseknek dolgozom. Legszebb munkáim közé tartozik a teljes Sophien-kiadás 1993-ból. Mintegy 180 Goethe-kötet borítóját és előzéklapját láttam el bukémárványal és márványozott metszéssel, és elkészítettem

a lipcsei Gohliser-kastély lábazati tapétáit 1995-ben kőmárvány történelmi előzmény alapján.

Márványozás során az ember mindig számíthat meglepetésre, akármilyen régóta is csinálja a szakmát. A munka mindig nagyon érdekes, arra kényszerít, hogy a figyelmem soha ne lankadjon, új megoldásokat keressek, úgy haladjak tovább. Ha olyan grafikán dolgozom, amelyik a saját ötletemből származik, gyakran a technika végső határáig elmegyek, ami különleges absztrakciót igényel.

Egészen más a hozzáállásom, ha olyan mintát akarok feléleszteni, amelyet valaki néhány évszázaddal korábban esetleg véletlenül hozott létre. Több mint húsz éves gyakorlat birtokában rendszerint világosan látom a feladatomat. Többnyire tudom, milyen anyagokat kell használni, hogy a kívánt eredményt létrehozom. Ha a célhoz vivő út világos is, csak ritkán lehet akadály nélkül haladni rajta. Környezeti hatások (hőmérséklet, légnedvesség) és egyéb dolgok is közrejátszanak. Az anyagok szerves eredetűek és ezért állandó változásoknak vannak kitéve, amelyeket kitartó, rendszeres figyelemmel állandóan ellenőrizni kell. Egy-egy minta esetében néha több napig tart, amíg a történeti előkép színességéhez és kifejezőmódjához a lehető legközelebb kerülök. Néha hetekig dolgozom eredmény nélkül. A keresés során megakadok egy megoldásnál, néhány nap múlva bizonyos távlatból újra előveszem, majd megváltoztatott stratégiával ismét nekifutok.

Akadnak olyan munkák, amelyek csak többszöri nekifutással sikerülnek. Helyzetek, amikor az ember legszívesebben mindent földhöz vágna. Ha aztán a végén sok fáradás után mégis kész a papír és a maga rejtélyes szépségében előttem fekszik, ismét tudom, hogy mit is kerestem.

Hesse-Ruckriegel, Ilona

Boros Lajosné Endresz Teréz képkiallítása

(Megnyitó beszéd)

Kedves Teri néni! Kedves Vendégek!

Kedves Kollégák!

Bizonyára észrevették, hogy ezúttal nem szokásos kiállítási meghívót kaptak kézhez. Úgy gondoltuk, talán nem bánják, ha most rendhagyóan, „családi körben”, volt munkatársai köszöntik, méltatják Teri né-

nit, Boros Lajosné Endresz Teréz naiv művészt és munkásságát.

Műalkotással találkozni az alkotója jelenlétében mindig nagy élmény. Teri nénival és az ő alkotásaival különösen az. Teri nénit – úgy mondják – „jókedvében teremtette az Isten!” Nekünk, akik itt dolgozunk

Boros Lajosné Endresz Teréz

a Széchenyi Könyvtárban, több éve-évtizede szinte naponta megadatott, hogy töltekezzünk tiszta emberiségéből, kedves derűjéből. Minthogy két hónapja másodszor is nyugdíjba ment, kénytelenek voltunk valamilyen alkalmat keresni az újbóli találkozásra. Teri néni születésnapja jó alkalomnak kínálkozott erre és alkotásainak kiállítására is.

Mint talán tudják, Teri néni 1919. július 2-án, Sarlós Boldogasszony napján született Nagyesztergáron, egy bakonyi kis faluban. Az egyház e napon – a Biblia alapján – arra emlékezik, amikor Szűz Mária meglátogatta Szent Erzsébetet, Keresztelő Szent János édesanyját. Mária ünnepként a XIV. századtól ismeretes, de a XVII. századtól leginkább már csak nálunk Magyarországon tartják ünnepnek ezt a napot, a hozzá fűződő aratási szokások, az aratás kezdete miatt. Ezt, a ma leginkább férfiak által, géppel végzett nehéz fizikai munkát, régen asszonyok végezték sarlóval, innen származik az elnevezés.

Aztán voltak helyek és voltak idők, ahol, és amikor a népi hiedelem- és szokásvilág, az asszonyok számára éppen hogy dologtöltő napként tartotta számon ezt az ünnepet, a gyógyítással kapcsolatos asszonyi praktikákra valónak.

Nos, Teri néni egész életében, e napokon is keményen dolgozott. Önéletrajzából tudom, hogy bizony kivette a részét az aratásokból is, beteges édesanyja helyett is helytállva. A szülői háznál tanult kötelesség irányította egész életét, ezért aztán csak az 50-es éveinek derekán, „első” nyugdíjba vonulása után kezdetű „babázni” – ahogy ő mondja. Ekkor kezdte megvalósítani álmait, amelyeket gyerekkorából hozott magával.

„A témát nem kellett keresnem, sok-sok kép ott élt bennem egész életemben.” – írja önéletrajzában. „Amióta a képeket csinálom, boldog vagyok. Amit nem tanulhattam, azt kihoztam magamból. Úgy örülök, hogy másoknak is tetszenek a képeim, örülnek neki. És ha az ember másoknak örömet tud szerezni, az a legszebb érzés.

Ezekkel a gyermekkoromat megidéző képekkel szerettem volna elérni, hogy a gyermekeink érezzék, hogy miből áll a munka, hogyan éltünk mi és elődeink. Én nem ismertem a nagyszüleimet, mert nagyon korán meghaltak. Arra viszont nagyon vágytam, hogy ismerjem őket. És ezt mondtam, ha nem is lesz semmi az én képeimből, de egy kis rongyika megmarad belőlük, a munkám nem volt hiábavaló. Azt gondoltam, az én nagyanyámtól csak ennyi maradt volna, én megsimogatnám. És eszembe jutott, hátha az én gyermekeim és unokáim is megsimogatják ezeket a képeket, amiket én csináltam nekik.

Az ember mire megöregszik, telve van szeretettel. Már olyan lesz, mint egy gyermek. Játszik újból. Talán, ami nem adatott meg gyermekkoromban, azt most pótolom, s végre én is játszom, mondhatnám, babázom.”

– Ilyen egyszerű! És ebből a „babázásból” – ami valóban babázással kezdődött, hiszen szintén Teri néni elbeszéléséből tudjuk, hogy elsőként bábukat készített cseperedő unokái számára – egy komoly művészi életmű született, megörökítve egy ma már idillikusnak tűnő, letűnt világot, a paraszti világ mindennapjainak kis és nagy történéseit.

A nyilvánosság elé lépésre éppen negyedszázada került sor, 1976-ban, a Kassák Klubban rendezett első kiállításával. Ezt számtalan egyéni és más naiv művésszel közös kiállítás követte belföldön és külföldön, Franciaországban, Németországban, Nagy-Britanniában, Lengyelországban, az Egyesült Államokban, Bulgáriában, Olaszországban, és Indiában. Több alkalommal szerepelt a TV és rádió nyilvánossága előtt. 1982-től tagja a Képzőművészeti Alapnak. Kiemelt helyen szerepel a magyar naiv művészettel foglalkozó szakirodalomban, és szerepel a naiv művészek nemzetközi lexikonában is. A mintegy 120-130 képe közül számos látható a kecskeméti Naiv Művészek Múzeumában, néhány a Nemzeti Galériában, Huszár képe pedig a Hadtörténeli Múzeumban. Művei magángyűjtők jóvoltából eljutottak Ausztriától Ausztráliáig, többek között Németországba, Kanadába, Svédországba, és az Egyesült Államokba stb.

Olykor-olykor kényszerűségből megrendelésre is alkotott – szorongással és gyötrellemmel. Emlékszem milyen félelemmel fogott hozzá a Babits kiállításra készített. Jónás képéhez is, pedig ahogy tudom, Babits Mihály költészete közel áll szívéhez, egyéniségéhez.

Témái – a már említett paraszti világ jeleneteihez, az élet nagy eseményeihez kötődnek, vagy a hittel, hitvilággal, a csodák világával, a Bibliával kapcsolatosak. „ Szeretem a természetet, a Bakonyt, ahol születtem, és ahová mindig visszavágyok. ... Szeretem a faleveleket, ahogy rügyeznek és hullanak, a búzát, a mezőt, a pacsirtákat, ahogy énekelnek és füttyörésznek. Szeretem a virágokat és sajnálom letépni őket.” – írja önéletrajzában és ez tükröződik munkáiban. A Balett (falusi kislány álma) című képe – szintén életrajzból tudjuk – önvallomás.

Egy-egy témát többször is feldolgozott illetve átdolgozott, mint a libapásztorlányt, a Mózeszt, a huszárt, stb. Ismétlődő motívumokat is megfigyelhetünk, mint a virágzó fa, a liba, libapásztor, bárány stb. Végtelen báj és kedvesség sugárzik képeiből.

Készített festményeket is, de technikáját tekintve mégis legjellemzőbb munkásságára a „textildomborítás”. Alapanyagai mind „autentikusak”, bőr, csipke, szöttes, filc stb. Olykor még ezeknél is „autentikusabb”, mivel valódi búzaszem, haj, kő stb. is szerepet kap képein.

Többen közülünk már ismerjük a VI. szinten most látható képek jó részét, hiszen abban a kivételes szerencsében részesültünk, hogy részt vállalhattunk az

alkotás izgalmából, örömeiből, szorongásaiból és gyöttrődéseiből. Teri néni ugyanis sokszor megosztotta velünk, tágabb „családjával” is ezeket az érzéseket. Az elkészült alkotásokat pedig legtöbbször nekünk, „civileknek” mutatta meg elsőként. A naiv művésznek így váltunk mi az első „naiv kritikusává”.

Most, amikor majd a köszöntők és az ünneplés után végig járjuk – reméljük Teri néni kíséretében a VI. szinten rendezett tárlatot, gondoljunk a „társművészre” – Boros Lajosra, Teri néni férjére is, aki sajnos már nincs közöttünk, de aki, amíg élt, mindig gondosan feljegyezte a képek „életrajzát”, történetét is, de azon túl keretezte, üvegezte, fényképezte is valamennyit. Az is megtörtént egyszer – sajnos a látogatók ezt nem láthatják, hogy a Medjugorea-i Madonna hátlapjaként 1987-ben egy olyan falemezt választott, amelynek természetes ereze egy másik madonnát ábrázol, Teri néni legnagyobb örömeire.

Drága Teri néni! Kívánjuk hogy érjen minél több öröm a jövőben is, hiszen Te mondtad, „Van két gyermekem és hat unokám, és a szívem tele van szeretettel.” Kívánjuk, hogy ez a szeretet és a környezetedből feléd sugárzó adjon erőt megvalósítanod most születő, vagy régen hordozott álmaidat is még. Isten éltesen sokáig!

Nem készült forgatókönyv, így aki szólni kíván néhány szót, kérem tegye meg, aminthogy elsőként Sudár Annamária teszi, ő ugyanis előre jelezte ezt.

Kocsy Anikó

MÚLTUNK, ÖRÖKSÉGÜNK

Trócsányi Zoltán vallomása olvasmányairól

Trócsányi Zoltán könyvtáros, irodalom- és könyvtörténész, nyelvész könyvtárunk hajdani munkatársa 1886-ban született Sárospatakon. A budapesti egyetemen, Eötvös-kollégistaként végzett tanulmányait követően az Akadémiai Könyvtár munkatársa 1908-tól 1913-ig, majd 1921-ig az MTA főtitkári hi-

vatalának igazgatója volt. 1921-től újságírással foglalkozott és *Király* Györggyel együtt szerkesztette a „Kétnyelvű klasszikus könyvtár” című sorozatot. 1925-ben alapította és 1928-ig igazgatta a Magyarország Könyvterjesztő Vállalatot. Az „Új Barázda” című lap főszerkesztője 1928-tól 1933-ig. Az Országos

Széchenyi Könyvtár főkönyvtárnoka 1935-től, egy ideig a Hírlaptárat is vezette és a „Magyar Könyvszemlé”-t szerkesztette 1937-től 1943-ig, melyben közel száz közleménye jelent meg. A budapesti egyetemen 1938-ban a magyar könyvtörténet címzetes, 1939-ben nyilvános rendkívüli tanára lett, megbízták az orosz nyelv és irodalom oktatásával is. 1950-ben nyugdíjazták. Ezután teljesen visszavonulva élt 1971-ben bekövetkezett haláláig. Élete folyamán német, francia, finn és orosz nyelvű műveket fordított magyarra. Számos könyvtörténeti vonatkozású írása jelent meg, áttekintést készített a XV–XVI. századi magyar és szláv nyomdákrol. Műveinek részletes felsorolására ezúttal nem térünk ki. Kéziratok hagyatékát Kézirattárunk őrzi.

Trócsányi Zoltánnak itt közölt nyilatkozata 1937-ben jelent meg a *Kóhalmi Béla* által szerkesztett „Az új könyvek könyve” című összeállításban, melyben 170 író, művész, tudós válasza található olvasmányairól az alábbi kérdésre:

„A világháború óta eltelt közel két évtized alatt mely művek voltak azok, amelyek hatása messze túlnőtt az úgynevezett »elolvasandó könyvek« hatásán, melyek azok, amelyeket függetlenül attól, hogy mennyit köszönhet nekik, szeret (újra meg újra visszatérő olvasmányok), melyek azok, amelyeket *trouvaille*-ként üdvözölt, volt-e köztük olyan, amelynek kívánatos, szükséges megrendülést köszönhetett? (Döntő olvasmány.)”

Íme Trócsányi Zoltán válasza:

„Úgy vagyok velem, mint mindenki más: életem minden korszakában más-más írásművek voltak rám hatással. Benedek Elek Magyar Mese- és Mondavilága, a Grimm- és Andersen-mesék kora után Robinson Crusoe, aztán az indiánok s a romantikus ifjúsági regények, majd a Történelmi arcképcsarnok, a kurucok és 1848 vezéralakjainak életrajzai.

Az indián történetek és a kuruc táborozások kalandvágyam kialakulására voltak hatással. Sárospatak, ahol gyermek- és kamaszkoromat töltöttem, különösen alkalmas volt gyermeki kalandok megvalósítására: a Bodrognak fürdésre, csónakázásra, korcsolyázásra alkalmas kanyargós vize, parti füzesei, a várost félkör alakban körülvevő nagy hegyek őserdői, kőbányái, szakadécai és forrásai (amelyekhez Tompa Mihály

költött romantikus meséket), különösen vakációkban gyakran csábítottak barátaimmal együtt egésznapos szökésekre, indián táborozásokra, amikért szörnyen bűnhődtünk szüleinktől valamennyien, akik efféle »csavargásokra« hajlamosak voltunk. A kirándulási ösztönt a legváltozatosabb testi és lelki fenyegetésekkel igyekeztek kiverni belőlünk jó szüleink, akik ósdi fel-fogásukkal nem értették meg, hogy mi megelőztük korunkat és cserkész-táborozásokat folytattunk már akkor, amikor az efféle igen egészséges kalandozásoknak még nem volt sem szervezetük, sem becsületes nevük.

Jules Verne zsbbasztóan érdekes regényei után azonban nálam nem Jókai-láz lépett fel. Elolvastam ugyan Jókait is, – műveletlen ifjú volt akkor, aki nem olvasta Jókait, – de lázas olvasmányaim nem az ő regényei voltak. Az én nagy élményeim *Márkus József*, *Casanova*, *Faublas* lovag voltak s mint fejlődő kamasz az ő hőstetteikért lelkesültem. Életcéllal általában talán nem, de életem egyik mellékcéljával mindenestre az ő szuggesztív példál követését tűztem ki. *Maupassant*, *Zola*, *Flaubert*, *Prévost* csak megerősítettek abban az ifjú meggyőződésben, hogy a nőhódítás férfihoz méltó, nagy és igazi hőstett. (Persze más a célkitűzés és más a siker.) S ma már tudjuk, hogy azok a hőstettek, amelyekkel ifjúságunkban oly nagyra voltunk, általános, mindnyájunkkal közös emberi hőstettek s ha erre törekedni nem is, de dicsekedni velük mindenestre neveltséges.

Az ember nő, fejlődik, testi, lelki szerkezete megváltozik; gyermekből kamasz, kamaszból siheder, sihederből ifjú válik. Lelke, lelki problémái, vágyai, eseményei kicserélődnek. A gimnázium után Egyetem. Az Egyetemen klasszika-filológia. Finnugor nyelvészet. Orosz nyelv. A szépirodalom teljes mellőzése és megvetése: vizsgaanyag, amit Beöthynek meg kellett tanulnunk. Főizgalom: a finn és az orosz nyelv. Meredt szemmel és lüktető halántékkal már nem Faublas lovag kalandjait olvasgattam: mámoros órákat töltöttem el a finnugor összehasonlító nyelvészet nagyszerű eredményeivel s elhatároztam, hogy életemet a finnugor összehasonlító nyelvészetnek fogom szentelni. (Persze más a célkitűzés és más a siker.) Az egyetlen író, akit abban az intézetben, ahol én egyetemi éveimet a legkitűnőbb tanárok irányítása mellett töltöttem, mindenkinek ismernie kellett, Anatol *France* volt. Kitűnő filológus, nagyszerű, művelt író, tekintélyt nem tisztelő, bálványromboló. Nem tudom, neki köszönhetem-e, hogy sokáig nem tudtam tisztelni tekintélyeket. (Ma már annál inkább tudok.)

Egyetemi tanulmányaim s kitűnő tanáraink hatására, sőt egyenes buzdítása következtében nyelvészeti búvárkodásban töltöttem tíz esztendőt, olvasgatva, cédulázva a XVI. század magyar íróit, gyártva a hangtani dolgozatokat, mellékesen gyűjtögetve a régi szövegek érdekes tárgyi adatait is. De mint akadémiai könyvtári tisztviselőnek – katalogizálás céljából – becsületesen kellett tudnom az orosz nyelvet is. Ezért sokat olvastam oroszul s mohón fogyasztottam *Turgenyev*, *Tolsztoj*, *Dosztojevszkij* regényeit, akik érdeklődésem, sorsom s írói mesterségem további alakulására döntő hatással voltak, különösen attól kezdve, hogy Vojnovich Géza, a Budapesti Szemle szerkesztője, lefordította velem folyóirata számára Tolsztoj Szergij atya című elbeszélését.

E fordításom megjelenése törést okozott pályámon. Kezdtém elhanyagolni régi szerelmemet, orosz fordítóvá, orosz irodalomtörténésszé, íróvá, újságíróvá alakultam át. S a legerősebb és legmélyebb irodalmi hatásokat itt éltem át. A legnagyobb hatással Tolsztoj művei közül talán a »*Szergij atya*« volt rám: a dacos önérzetnek, a világi elbizakodottságnak a szerzetesi alázatosságba menekülése, az egykor büszke, magasrangú tisztból szerzetessé, majd zarándokká (vallási fanatizmusban szenvedő csavargóvá) lett úrnak az életfilozófiája: »megvetni az emberek véleményét«.

Dosztojevszkij. Kramazov-testvérek. A hülye. Ezekben az emberi jóság, szeretet s alázatosság talán örökké megmaradó szobrai. Keresztyén ellenképei az önző és ma is csak külsőségekben keresztyén állam és társadalom szemérmetlenül tülekedő és érdemtelenül érvényesülő alakjainak. Legmélyebb és eltörölhetetlen hatás a »hülye« Myskin hercegtől, aki jó és alázatos, minden önfeláldozásra kész, akit azonban a keresztyénietlen társadalom hülyének tekint, mert mások érdekében feláldozza saját érdekeit. A magát keresztyénnek valló társadalom azt tiszteli, aki érvényesül a javakban, tisztségekben és külső elismerésekben, de megveti a szegény, alázatos embert, akinek se javai, se tisztségei, sem hatalma. (Már a bibliában benne van: a szegény még az ő barátja előtt is utálatos.) Hogyne lenne hát hülye Myskin herceg, aki mindent feláldoz felebarátaiért. Olyan eszményien jó, hogy Dosztojevszkij nem meri őt a normális emberek társadalmából elő-

venni: a hülyék intézetéből hozza ki és oda is viszi vissza, amikor neveltséges jóságának tragikuma beteljesedik rajta. A »orosz Krisztus«-nak nevezte egyik méltatója a »hülyét«, aki mindenkinél okosabb és mindenkinél jobb és nem önző.

Ez gyakorolta rám Dosztojevszkij regényei közül a legmélyebb hatást. Karamazov Aljosát is szeretem, bár Iván érdekesebb, bonyolultabb lélek, akinek aforizmáit mindig újra élvezem. (»Nem az a csodálatos, hogy Isten van...«). Dosztojevszkij a lélek öntudatlan rétegeiből kapar föl és tesz tudatossá olyan elemeket, amelyekben a saját énünk elemeire ismerünk.

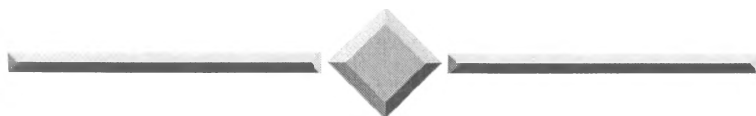
A világmentő regényekből, amelyekben a társadalom átalakításáról, megmentéséről van szó, régen kiábrándultam. Már jól tudom, hogy az emberiségen nem lehet segíteni, nem lehet az egyenlőséget megteremtetni, nem lehet megszüntetni a szegénységet, »a legnagyobb becstelenséget a földön« Csak egyéneknek, vagy embercsoportokon lehet segíteni, de az egész társadalmon nem. Az emberiséget nem lehet megmenteni, de mindig lesznek »hülyék«, akik egyénileg segíteni fognak felebarátaikon.

Visszatérő olvasmányom »*A hülye*«.

De elő-előveszem *Turgenyev* Tavasz hullámait. Aszjáját, Napkelte előtt-jét, – *Tolsztoj* Ifjúságom regényét, a Feltámadást, – *Bunin*: Ifjúság, szerelem című regényét is.

Hogy írásaimban (különösen álnéves szépirodalmi dolgozataimban) ezek mennyiben hagytak nyomot, nem tudom. Én nem készültem szépírónak, én tudós-nak készültem s tudákos író lett belőlem. Lelkesedésem tárgya ma is inkább a filológia s ha céduláim összeverődnek, egy-egy humanista kompilációtól sem riadok vissza. Hogy nem leszek halhatatlan? Nem is volt vágyam soha. Bár, – ha igaz, hogy »on revient toujours...«, én is lehetek még az, mert lehetséges, hogy még meg tudok csinálni a XVIII. századról egy olyan katalógust, mint amilyen a XVI., XVII. századról a Szabó Károly Régi magyar könyvtára. S a halhatatlanságot egy-egy névnek épp úgy megadja egy kitűnő katalógus, szótár vagy lexikon (Szinnyei: Magyar írók élete és munkái), mint sok költői mű.”

Batári Gyula

SAJTÓFIGYELŐ

Százezer forintos aranypénz

A Magyar Nemzeti Bank augusztus 20-án a magyar állam millenniuma tiszteletére százezer forint címletű arany emlékpénzt bocsát ki, az ezeréves magyarországi pénzverés hírének öregbítésére is. Az éremképet a jegybanknál szokásos meghívásos pályázat eredménye alapján *Fitz Mihály* készítette el. A klasszikus stílusú érme előlapján címert láthatunk angyalokkal, míg a hátoldal Szent István királyt mutatja a trónon, keleti és nyugati kultúrát képviselő kortársai körében. A különleges érme átmérője 37 milliméter lesz, súlya kerek egy uncia, azaz 31,104 gramm. A 986 ezrelékes finomságú aranypénzből legfeljebb háromezer darabot készítenek a Magyar Pénzverő Rt.-ben.

A Magyar Nemzeti Bank már elkészítette a jövő évben kibocsátandó emlékérméinek tervét. Így várható, hogy 2002-ben ezüst lapkán állítanak emléket Bolyai Jánosnak és Kovács Margitnak, a kétszázéves *Országos Széchényi Könyvtár*nak és a világ örökségévé nyilvánított Hortobágyi Nemzeti Parknak. Folytatják az ifjúsági sorozatot is, és kiadnak szétcsavarható kivitelű üzenetérmét is.

A Magyar Pénzverő Rt. az utóbbi időben több szép színezüst érmet is készített. A 999 ezrelékes finomságú anyagból 1, illetve 4 unciás érmek kerültek ki a verőtövek közül Ezeréves Magyarország, illetve *100 éve Európa közepén* elnevezéssel, valamint *bicolor* (aranyozott mag) változatban *Európa 2000 éve* néven. Proof minőségben verték a négy darab félunciás elemből álló, a magyar államiság ezredik évfordulóját köszöntő érmüket. S hogy ezek áráról is legyen némi fogalmunk, az egyunciások 6000–7000 forintért kaphatók, a mozaik érme 29 ezer forintba kerül.

A hazai pénzverés fellegvárában persze jóval olcsóbb termékek is készülnek, így tovább bővítették az egyre népszerűbb, *Sajdik Ferenc* által tervezett alkalmi érem készletét. Sörivóknak, horgászoknak és főnököknek illőt éppúgy találunk köztük, mint teniszezőknek, anyósokat és apósokat némi humorral köszöntőknek.

S. K.

Népszabadság, 2001. július 5.

Megvásárolnák Széchényi gróf szülőházát

A Magyar Nemzeti Múzeumot és az *Országos Széchényi Könyvtár*at alapító Széchényi Ferenc gróf fertőszéplaki szülőházának megmentéséhez kéri az Országos Széchényi Kör és Fertőszéplak önkormányzata a miniszterelnök, a Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár támogatását. A Győr-Moson-Sopron megyében Fertőd és Nagycenk között található Fertőszéplak hajdan az Esterházy család tulajdona volt. A Széchényiek 1682-ben vették át a kastélyt. A korabeli iratok nem említik az építését, az azonban tudható, hogy már az ezeröttszázados évek végén lakták az épületet. Bár a kastély műemlék, az utóbbi száz évben egyszer sem újították fel. Az államosítás óta a fertőszéplaki Zöld Mező Termelőszövetkezet a tulajdonos, az udvar viszont tanácsi, később önkormányzati terület

maradt. Bozsvári István polgármester lapunknak elmondta, hogy az önkormányzat már régóta szeretné megvásárolni a kastélyt. Az ügy ugyan a hosszas egyeztetések ingoványában kissé elhúzódott, most azonban a termelőszövetkezet a település költségvetéséhez mért reális áron, húszmillió forintért mégis eladná a kastélyt. Ehhez az önkormányzat tízmillió forint saját forrást szán. (A kastélyért kért összeg egyébként a „kastélypiacon” ma viszonylag alacsony összegnek mondható, még úgy is, hogy az ingatlan állaga igen csak leromlott. Bár az árakat a piaci viszonyok alakítják: a barokk és klasszicista kastélyok általában 20–100 millió forint között kelnek el.)

Osgyán

Magyar Nemzet, 2001. július 11.

Díszlettervek kiállítása

Negyvenkét alkotó több mint kétszáz munkája látható a Gyulai Várszínházban ma megnyíló Ezer év történelme a színpadon című millenniumi díszlettervkiállításon, melyen a XX. század magyar történelmi drámáinak legsikerültebb díszletei kerülnek az érdeklődők elé, s amelyen rajzok, vázlatok, makettek és fényképek adnak ízelítőt az elmúlt száz év legjelesebb magyar színpadi díszlettervezőinek munkájáról. A kiállításon az érdeklődők bepillanthatnak a ku-

lisszák mögé is, hogy megismerhessék, hogyan is épül föl egy-egy díszlet.

A közönséget a várszínházi évad végéig, augusztus derekáig váró tárlat anyagát az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, valamint az *Országos Széchényi Könyvtár* gyűjteményéből válogatták a rendezők.

Népszava,
2001. július 6.

A legnagyobb támogatást kapta meg az OSZK Történeti Interjúk Tára

Az előzetes várakozásokkal szemben a legnagyobb támogatási összeget, 35 millió forintot szavazta meg tegnap az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) az *Országos Széchényi Könyvtár Történeti Interjúk Tára* (OSZK TIT) számára az öt országos televízió műsorának korszerű és szelektív rögzítéséhez. Amint azt keddi számunkban megírtuk, az OSZK TIT-ben jelenleg VHS-kazettákra veszik fel a tévék műsorát, a dokumentumértékű hírműsorok

mellett azonban a tudományos szempontból értéktelen produkciókat is kénytelenek rögzíteni. A most megítélt támogatás nyomán beszerezhetik azokat a digitális eszközöket, amelyekkel a jövőben csak az utókor számára fontos műsorokat tartják meg, az elektronikus „felcímkézéssel” könnyedén visszakereshetővé is téve azokat.

(VG)
Világgazdaság, 2001. július 26.

Virtuális könyvtár mindenkinek

Az elektronikus publikálás nálunk is terjed az utóbbi években. Sok kiadvány készül számítógépen, és néha már előfordul, hogy ezeket nem „haltott fákra” nyomtatják ki, hanem eredeti formájában, elektronikus dokumentumként terjesztik – írták több mint tíz éve, a Magyar Elektronikus Könyvtár alapítói. A virtuális könyvtár ma már több mint 3700 dokumentumot (regényeket, tanulmányokat, kottákat) tartalmaz.

Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) létrehozói szerint a hagyományos könyvtárak nincsenek felkészülve számos elektronikus kiadvány gyűjtésére, rendszerezésére és szolgáltatására. Így az értékes és

sokak számára hasznos információforrást kínáló dokumentumok a legkülönbözőbb formátumokban, fizikailag szétszórva lapulnak. Mivel nincsenek formailag/tartalmilag feltárva és leírva, a megjelenésüket tudató hírverés lecsengése után gyorsan megfeledkeznek róluk. A MEK az elmúlt tíz évben bebizonyította, hogy másként is lehet. A virtuális könyvtár ma már több mint 3700 dokumentumot (regényeket, tanulmányokat, kottákat, térképeket) tartalmaz. Az elektronikus tárház havonta mintegy ötven új anyaggal bővül, amelyet sokszor névtelenül maradó önkéntesek töltenek fel az interneten a MEK szerverére. (Az elmúlt két hét termésébe tartozik például egy Rejtő Jenő- és egy Kemény Zsigmond-regény, egy tanulmány Magyarország barlangjairól, és egy értekezés a hazai bankközi forintpiacról.)

GYÖNGY KÁLMÁN KARIKATÚRÁJA

A könyvtár gyűjteményét az „Olvasóteremben” található témák szerint rendezik, de természetesen lehet benne keresgélni a „Katalógus” alapján is. Az öt fő-kategória (természettudomány, műszaki tudományok, társadalomtudomány, kultúra/irodalom, kézikönyvek) további ötvennégy alkategóriára osztható. A gyűjtemény egyes részeiből időnként látványosabb „Kiállítások” is készülnek. A „Virtuális világkönyvtár” menü alatt folyamatosan növekvő gyűjtemény épül az ország és a világ más gépein található elektronikus könyvek, újságok, szöveggyűjtemények, illetve az internet legfontosabb keresőrendszerei URL-címeiből.

Az alapítók szándéka szerint a MEK projekt és mozgalom, melynek az a célja, hogy emberi erővel összegyűjtse, rendszerezze, egységes formátumra hozza és minél több érdeklődő számára hozzáférhetően szolgáltatassa az elektronikus dokumentumokat. A MEK-ben gyűjtött anyagok körét nagyjából így lehet meghatározni: „Magyar nyelvű vagy magyar/közép-európai vonatkozású, és tudományos, oktatási, vagy kulturális célokra használható a szerzői

jogok tiszteletben tartásával szabadon terjeszthető (public domain) teljes szövegű dokumentumok.” A már megjelent kiadványok gyűjtése mellett a MEK feladata még az elektronikus publikálás bátorítása, különösen olyan anyagoké, melyek elsődleges célja nem annyira az anyagi haszon-szerzés, hanem az információ és a tudás terjesztése. A MEK nonprofit mozgalom: a szolgáltatás nyilvános és ingyenes, és fejlesztésében, bővítésében bárki részt vehet.

Az elektronikus könyvtár ötlete 1994 tavaszán vetődött fel és őszre megszületett a könyvtár működési szabályzatát leíró ajánlás, elkészült néhány teszgyűjtemény a Budapesti Közgazdaság-tudományi és Állam-gazgatási Egyetem és a Miskolci Egyetem szerverein. A nemzeti információ-szolgáltatási infrastruktúrafejlesztési program kezdetektől biztosítja a projekt

technikai hátterét. 1996 júliusában a webfelület is elkészült. A MEK 1999 szeptemberétől az *Országos Széchényi Könyvtár* szakmai és anyagi támogatásával működik.

Az elektronikus könyvtárat naponta körülbelül ezren látogatják a www.mek.iif.hu címen, nagyon sokan külföldről. Íme, két júliusi hozzászólás a vendégkönyvből: „Nagyon színvonalas weboldal, gratulálok, ez óriási segítség a külföldön élő magyaroknak, de különösen nekünk, akik itt tanítjuk a magyar irodalmat és ápoljuk a magyar kultúrát. Még egyszer gratulálok a torontói Szent Erzsébet Magyar Iskola tanárai nevében is. Tisztelettel: Cseh Magdi.” „Nagyon érdekes és nagyon jó azoknak, akik akarjuk tanulni a magyar nyelvet vagy ismerni jobban a magyar kultúrát, és nem tudunk utazni gyakran Magyarországra. Különösen azt gondolom, hogy a magyar irodalom része nagyon jó, mert sok író van. Köszönöm szépen: Jose Miguel.”

Tenczer Gábor
Népszabadság,
2001. augusztus 22.

SZERKESZTŐSÉGI ROVAT

Néhány szó az OSZK Híradó olvasóihoz

Ismételten kérjük az Országos Széchényi Könyvtár munkatársait, vezetőket, beosztottakat, a társadalmi szervek vezetőit és nyugdíjasainkat, hogy továbbra is küldjenek rendszeresen cikkeket, beszámolókat, híreket. Különösen fontos a tájékoztatás azon területekről, ahol a munkamódszerekben változások, átszervezések történtek. A jelentősebb külföldi utazásokról is várunk beszámolókat.

Ezúton közöljük, hogy az OSZK Híradó 2001. 5-6. számában Balogh Judit Emlékezés Kelecsényi Gáborra című cikke a Reader's Digest Válogatás augusztusi füzetében is olvasható.

Végül ezúton szeretnénk köszönetet mondani azon kedves munkatársainknak, akik eddig is rendszeresen tájékoztatták olvasóinkat tevékenységükről az OSZK Híradó hasábjain, kérjük további közreműködésüket.

Szerkesztőség

MEGJELENT

Megjelent az Elektronikus Régi Magyar Könyvtár CD (OSZK–Akadémiai Kiadó Rt.–Arcanum)

A CD mindazok számára alapvető és könnyen kezelhető adatbázis, akik átfogni igyekeznek a magyarországi nyomtatott írásbeliség egészét.

A magyar nyelvű, továbbá a magyarországi írásbeliség nyomtatott felét a kezdetektől a szatmári békéig terjedő időszakból Szabó Károly *Régi Magyar Könyvtár* című műve tárta fel elsőként a teljesség igényével kora tudományos színvonalán. Első kötete 1879-ben jelent meg, s az 1531–1711 közötti hazai idegen nyelvű nyomtatványok könyvészetét adja. Ez 1885-ben jelent meg. E két kötethez Sztripszky Hia-dor gyűjtötte össze a következő 25 év alatt más-más szerzőtől a saját kutatásából származó pótlásokat 1912-ben megjelent *Adalékok...* című művében.

A vonatkozó kutatás folytatódásával és szervezetesebb válásával az újonnan megismert nyomtatványok az 1711-ig terjedő időszak egyes szegmenseiben 30, másutt több mint 50%-át tették ki az addig publikál-

taknak. Ezért vált szükségessé a Régi Magyar Könyvtár új és átdolgozott kiadása 1945 után. Az új, *Régi Magyarországi Nyomtatványok* címmel indult sorozat egységes szerkezetbe foglalja az időközben bárhol magyar nyelven és Magyarországon bármely nyelven megjelent kiadványait. Első kötete az 1474–1600, a második az 1601–1635, a harmadik pedig az 1636–1655 között kiadott nyomtatványok tudományos leírását tartalmazza. Az adatbázisban egyszerre kereshetünk a hat kötet teljes szövegében előforduló összes szóalakra, de a keresést leszűkíthetjük a közel 6700 könyvleírás egyes adatalemeire (a kiadás helye, ideje, szerző, cím stb.), illetve ezek kombinációira is. A leírások mellett közöljük az 1655 előtt kiadott, eredeti könyvek címlapjáról készült digitális fakszimilét. A hatékony használat érdekében az adatbázis a kötetek tetemes részét kitevő mutatókat is tartalmazza. A használatot mintegy 75 ezer hipervivatkozás segíti.

OSZK HÍRADÓ

**Az Országos Széchényi Könyvtár lapja
XLIV. évfolyam – 2001. 7–8. szám**

Főszerkesztő: Batári Gyula

A szerkesztőbizottság tagjai: Berke Barnabásné, Monok István, Ottovay László, Poprády Géza,
Rády Ferenc, Rózsa Mária, Somkuti Gabriella, Somogyi Pálné

Technikai szerkesztő: Korpás István

A szerkesztőség címe: Budapest, Budavári Palota F. épület, Postacím: 1827 Budapest
Készítette az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., 500 példányban, 3,5 (A/5) ív terjedelemben
Felelős vezető: Freier László ügyvezető igazgató

ISSN 0324-2064